

listy 1-2

Ročník 17 / Cena 38 Kč

2 0 1 0

Slovákov a Čechov, ktorí chcú o sebe vedieť viac

Diskusie okolo zákona o vlastenectve ■ Ján Baláž

Za akých podmienok môžete voliť poslancov NR SR aj vy ■ Jozef Gáfrík

Veľká noc a večná sila jari ■ Helena Nosková

Bály, plesy, karnevaly ■ Irena Jesenská

Deväťdesiat rokov gymnázia v Báčskom Petrovci ■ Mirjana Šišoláková

Novinár Boris Kršňák o umení a živote v Prahe ■ Jarmila Wankeová

Portrét módnej návrhárky Ilony Donátovej ■ Zdena Nováčková

Ako premení Vysoké Tatry nový územný plán ■ Marián Babic

Plesové listy ■ príloha časopisu Listy

Dni slovenskej kultúry v Českých Budějoviach ■ reportáž Evy Wankeovej

Hokejová hviezda Vladimíra Dzurillu svieti stále ■ Jozef Leikert

Modrá stránka KSK

KLUB SLOVENSKEJ KULTÚRY

si vás dovoľuje pozvať na

VALNÉ ZHROMAŽDENIE KLUBU SLOVENSKEJ KULTÚRY

Štvrtok 8. apríla 2010 o 18.00

Spoločenská sála a kaviareň | Dom národnostných menšín | Vocelova 602/3, Praha 2

Tešíme sa na vašu účasť

Siedmeho marca sme si pripomenuli 160. výročie narodenia prvého československého prezidenta Tomáša Gariguea Masaryka. Je to je osobnosť všeobecne známa, tešiaca sa popularite nielen v Českej republike, ale aj na Slovensku. O jeho živote a diele sa vie temer všetko. A tak sa dotkneme len niektorých, menej známych zaujímavých skutočností.

Tomáš Masaryk sa narodil v Hodoníne ako syn Jána Masárika, panského kočiša slovenskej národnosti. Jeho matka Terézia bola nemeckej národnosti, aj keď pochádzala z Hanej a dievčenským priezviskom sa volal Kropáčková. Mala veľký vplyv na synov citový život. Táto vrúcna žena ho ako dieťa uviedla do katolíckej liturgie. Hoci v dospelosti sa Tomáš priklonil k reformovanej evanjelickej cirkvi, celým životom ho sprevádzal obraz sviatočného dňa – katolíckej nedele, vidiny detstva rodného Slovácka.

Rodina nebola bohatá, ale Tomáš po ukončení čejkovickej školy pokračoval vo vzdelávaní na reálnom gymnáziu v Hustopečiach. Odtiaľ prešiel do Viedne, kde sa najprv vyučil za zámočníka a kde neskôr aj zmaturoval. V rakúskej metropole študoval potom na Filozofickej fakulte. Po získaní doktorátu absolvoval ročný študijný pobyt v Lipsku, kde sa zoznámil s Charlottou Garigueovou, ktorá v Lipsku študovala hudbu.

Aj Charlotta sa narodila v roku 1850, ale v newyorskom Brooklyne, ako dcéra bohatého obchodníka. Po otcovi pochádzala z francúzskej hugenotskej rodiny. Rodina jej matky patrila zase k prvým americkým osadníkom, ktorí priplávali na lodi Mayflower. Charlotta neváhala prísť za svojim manželom

do malej, nie veľmi známej krajiny a vykonať pre jej ľudí veľa dobrého. Málo sa vie, že pôsobila v československom ženskom hnutí; podporovala rozvoj ženských škôl a zaslúžila sa o rovnoprávne postavenie žien v prvej československej ústave z roku 1920. Masarykovci radi navštevovali Slovensko. Letný byt si našli v Bystricike pri Martine a často chodievali aj na zámok v Topoľčiankach. Prezident chcel, aby jeho deti dobre poznali Slovensko. Na letné prázdniny na Slovensku spomínali potom Jan i Alice po celý život.

T.G. Masaryk sa rád stýkal so slovenskými vzdelancami, napríklad s M. R. Štefánikom, S. H. Vajanským, V. Šrobárom, J. G. Tajovským, J. Smetanayom a ďalšími. Väčšinu z nich poznal ako študentov zo spolku Detvan a kontakty s nimi udržiaval po celý život.

Spočiatku sa usiloval o federatívne usporiadanie štátu, ktorým chcel vyriešiť postavenie početných národnostných menšín v Československu. Presadila sa však centralistická koncepcia, ktorá posilnila čechoslovakizmus, optikou doby vnímaný ako jediné možné východisko spoločného štátu.

T. G. Masaryk si cenil kvalitnú oponentúru, ale v tomto bode jej bolo málo. Aj tak však bol prvý československý prezident nadčasový. Mnohí k jeho menu ešte stále pridávajú prívlastok „náš“.

Helena Nosková

■ *Autorka je historička, predsedníčka Klubu slovenskej kultúry a naša stála spolupracovníčka*

Zákon o vlastenectve a spoločnosť	2
Ján Baláz	
Vo voľbách do NR SR volia aj Slováci v zahraničí	4
Jozef Gáfrík	
Veľká noc: večná krása jari	6
Helena Nosková	
Keď sú Č. Budějovice aj slovenské	8
Eva Wankeová	
Deväťdesiat rokov gymnázia v Báčskom Petrovci	10
Mirjana Šišoláková	
Bály, plesy, karnevaly – seriál	14
Irena Jesenská	
Halušky z reštaurácie Mr. Eivo	18
Jozef Gáfrík	
Boris Kršňák o živote v Prahe	22
Jarmila Wankeová	
Renesančný človek z dnešných čias – Miroslav Mokoš	30
Veronika Nováčková	
Územný plán V. Tatier	32
Marián Babic	
Žilinskí stredoškólcovia v Prahe	35
Alica Virdzeková	
Osudy brankára V. Dzurilla	
Jozef Leikert	
V žltom autobuse – poviedka	38
Peter Galád	
Modrá stránka KSK	39
Program Slovenského inštitútu v Prahe	40
Plesové listy – príloha časopisu listy	

listy

LISTY Slovákov a Čechov, ktorí chcú o sebe vedieť viac

Vydáva Klub slovenskej kultúry v spolupráci so Slovensko-českou spoločnosťou a s DOMUS SM v ČR. Sídlo redakcie: Vocelova 3, 120 00 Praha 2. ■ **Šéfredaktor:** PhDr. Radovan Čaplovič, tel.: 724 025 170 ■ **Redakcia:** PhDr. Jozef Gáfrík ■ **Redakčný kruh:** | Mgr. Martin Guzi | Prof. PhDr. Jozef Leikert, PhD. | PhDr. Slavomír Michálek, DrSc. | PhDr. Helena Nosková, CSc. ■ **e-mail:** listy.ksk@seznam.cz, rcaplovic@gmail.com ■ Rozširuje Klub slovenskej kultúry a Česká pošta, s. p. ■ Časopis Listy si môžete prečítať aj na webových stránkach: www.klubsk.net ■ **LISTY vychádzajú vďaka podpore MK ČR a ÚSZZ** ■ **Jazyková úprava:** Mgr. Eva Wankeová ■ **Grafická úprava:** Jitka Krajdlová ■ **tlač:** TIGR, spol. s r. o. ■ Registrácia vydavateľa časopisu LISTY – Klubu slovenskej kultúry: MK ČR 6584 ■ ISSN 1213 – 0249 ■ Cena za jeden výtlačok je 20 Kč | Cena dvojčísła je 38 Kč | Ročné predplatné 240 Kč prijíma KSK na adrese redakcie ■ Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú ■ Akékoľvek rozširovanie celku aj častí textov v elektronickej alebo v papierovej verzii podlieha schváleniu vedenia KSK ■ **Foto na obálke:** Jiří Nosek (*Budatín*)

Zákon o vlastenectve sa odsúva

■ Ján Baláž

Prvého apríla mal začať na Slovensku platiť tzv. vlastenecký zákon z dielne Slovenskej národnej strany – presnejšie z rúk jej predsedu Jána Slotu a jeho verného spolustraníka, poslanca Rafaela Rafaja. Zákon štyri týždne predtým hladko prešiel parlamentom. Podporilo ho približne sedemdesiat percent hlasujúcich poslancov, proti bola traja poslanci, zvyšní sa hlasovania zdržali. A aj keď vyvolal i niektoré nesúhlasné reakcie, ešte v polovici marca sa zdalo nespochybniteľné, že ho prezident Ivan Gašparovič podpíše a zákon nadobudne účinnosť podľa pôvodných predpokladov.

Predseda vlády Róbert Fico však v priebehu niekoľkých dní prekvapujúco zmenil názor a krátko po návrate z teplickej konferencie českých sociálnych demokratov vyzval prezidenta republiky, aby zákon vrátil do parlamentu na nové prerokovanie. Pritom ešte týždeň predtým povedal, že je smutný z toho, ako vlastenecký zákon oznamovacie prostriedky zosmiešňujú.

Faktom je, že za posledných desať rokov na Slovensku len málokedy iný zákon vyvolal medzi verejnosťou taký ohlas ako tento. Platí by mal predovšetkým pre školy, úrady, verejnoprávne médiá a nových štátnych zamestnancov

Dôležitú úlohu v ňom mali zohrávať slovenské štátne symboly – pred každým rokovaním národnej rady a vlády, ako aj samosprávnych orgánov mala zaznieť štátna hymna. Tú si pred začiatkom vyučovania mali každý pondelok vypočuť aj žiaci štátnych základných a stredných škôl, vrátane osobitných. V triedach i rokovacích miestnostiach uvedených inštitúcií mala visieť zástava, text štátnej hymny i preambuly slovenskej ústavy.

Argumenty za, argumenty proti

V podstate okamžite sa vyprofilovali dva protikladné tábory. Jeden operuje potrebou zintenzívniť vlasteneckú výchovu a bacateli-

zuje ekonomické dôsledky nových nákladov pre školy a miestne úrady. Druhý naopak argumentuje, že ide o umelo vytvárané vlastenectvo a tvrdí, že v časoch, kedy školy prežívajú len s veľkým ekonomickým vypätím, nebudú mať prostriedky na nákup štátnych symbolov a rekonštrukciu rozvodov školského rozhlasu, ktoré sa pre priemernú tridsaťtriednu školu môžu vraj vyšplhať do tisícových súm.

I keď ekonomické aspekty nemusia byť marginálne, predsa len predmetom diskusie bol, je a zrejme ešte aj bude predovšetkým etický aspekt. Ten zdôrazňovali pred parlamentom aj demonštranti proti prijatiu zákona, ktorým sa nepáčilo, že vlastenectvo im chcú nadirigovať zhora. Najradikálnejší z nich to prirovnávajú k obdobiu po februári 1948, kedy noví ideológovia zaviedli v školách pred vyučovaním povinné spievanie Piesne práce. Pripomínajú, že napokon aj komunisti pochopili nezmysel takéhoto nariadenia a túto povinnú hudobnú produkciu začiatkom 60. rokov zrušili. Tvrdia tiež, že prikazovaním zhora sa vlastenectvo a národná hrdosť v mládeži vypestuje asi len ťažko. Naopak, nie je vylúčené, že u niektorých detí by takýto postup vyvolal apatiu, posmešky ba až averziu, ktorá by mohla vyústiť do zneuctovania štátnych symbolov.

Obecné úrady v zákone problém nevidia. Učitelia reagovali síce menej radikálne ako študenti a žiaci, ale v každom prípade s rozpakmi. Väčšina z nich, ktorí sa vyslovili na túto tému pre tlač, sa zákonu nebránia, majú naň však vlastný názor. Väčšinou v tom duchu, že počúvať hymnu s rukou na srdci je síce pekné, ale prečo tak robiť pravidelne v tú istú hodinu každý týždeň. Podľa mnohých rastie vlastenectvo napríklad s úspechmi športovcov.

Kedy je človek vlastenec

Prečo teda tento zákon, vo svojom úmysle určite minimálne neškodný, vyvolal na Slovensku takú rozsiahlu diskusiu a rozpútal vášne? Zrejme aspoň z dvoch dôvodov. Prvým sú jeho predkladatelia. Obaja jeho autori spoločne s podpredsedníčkou Slovenskej národnej strany Annou Belousovovou sú v časti slovenskej populácie vnímaní ako arogantní, korupční a konfrontační politici, ktorí o morálke nemajú veľmi právo čo hovoriť, pričom ani používaný slovník ich často nectí. Jednoducho povedané – učiteľom cnosti akou nepochybne vlastenectvo je, musí byť skutočný vlastenec s morálnym kreditom.

Nuž a druhým dôvodom je obdobie, v ktorom ku schváleniu zákona došlo – tri mesiace pred parlamentnými voľbami. Politici sú v tomto čase mimoriadne opatrní, nechcú urobiť chybu a čakajú na to, že ju urobí konkurenti. Zároveň sú citliví na nálady obyvateľstva. A v tomto smere má mimoriadny čuch práve predseda vlády Róbert Fico. Práve preto ten jeho obrat o 180 stupňov v priebehu niekoľkých dní. Nieкто to síce môže hodnotiť ako nie veľmi principiálny postoj v otázke, ktorá by mala profilovať politika, on je však triezvo a veľmi pragmaticky uvažujúci muž, ktorému je jasné, že odsunutie tejto legislatívnej normy na obdobie po voľbách umožní strane Smer dištancovať sa pred verejnosťou od korupčných škandálov národnárov aj od ich radikálnych postojov.

Niekoľko hypotéz

Tento krok prospeje vlastne aj všetkým ostatným stranám – nikto ich takto nevtiahne do potenciálne nepríjemnej debaty, v ktorej by prím hrala zasa len najsilnejšia strana, teda Smer, ale paradoxne aj Slovenská národná strana.

Tá síce bude navonok roníť slzy trpkosti, ale privíta, že túto tému bude môcť pretriasať pred voličmi v predvolebnej kampani, ktorá sa už začína. A čo by sa stalo keby prezident Ivan Gašparovič zákon podpísal v navrhovanej podobe? Politik Ján Slota by síce ukazoval svaly a vypínal hrud', vzkriesil by však možno radikálov zo Slovenskej pospolitosti, ktorí by mu mohli prebrať také žiadúce desiatinky percenta voličských hlasov. Či dokonca celé percentá, ktovie? A to by mohlo mať pre stranu, a osobitne jej hlavných predstaviteľov, katastrofálne dôsledky v tom zmysle, že by sa do Národnej rady Slovenskej republiky nemuseli dostať.

Takže vlastne prišlo k elegantnému riešeniu. Problematika sa načas zametie pod prah a prezident Ivan Gašparovič, ktorý podľa vlastných slov síce cíti národne a sociálne, pravdepodobne ukáže – na premiérov popud – schopnosť načúvať hlasu ľudu. A že teda urobí veľké štátnické gesto a vezme na seba zodpovednosť.

.....
 ■ *Autor je bratislavský novinár
 Ilustračná fotografia: archív
 Kresba: Ján Tomaschoff*

Čo je vo vlasteneckom zákone

- Štátna hymna by sa mala hrať pred každým rokovaním Národnej rady Slovenskej republiky, vlády a samosprávnych zastupiteľstiev.
- Na školách by štátna hymna zaznela každý pondelok pred vyučovaním, ako aj pri odovzdávaní vysvedčení.
- V každej triede by mal byť umiestnený štátny znak, štátna zástava, text štátnej hymny a preambuly Ústavy Slovenskej republiky.
- Týmito symbolmi by mali upravené aj miestnosti, v ktorých zasadajú samosprávne orgány.
- Novoprijatí štátni zamestnanci budú skladať sľub vernosti republike.
- Slovenská televízia a Slovenský rozhlas budú okolo polnoci vysielat' štátnu hymnu.
- Verejnoprávne hromadné oznamovacie prostriedky odvysielajú v deň štátneho sviatku program, ktorý súvisí s oslavovanou udalosťou.

Zdroj: SNS

Júnové slovenské voľby –

čo musíte urobiť, aby ste mohli voliť aj vy

■ Jozef Gárik

V sobotu 12. júna 2010 sa po štyroch rokoch uskutočnia opäť voľby do Národnej rady Slovenskej republiky. Kým listina kandidujúcich strán bola v dobe uzávierky toho čísla ešte otvorená – a tým aj otázka, koho bude možné voliť – kto môže voliť je už jasné. Stále totiž platí volebný zákon z roku 2004 (č. 333/2004 Z.z.), ktorý priznáva volebné právo všetkým občanom Slovenskej republiky bez ohľadu na to, či majú na Slovensku trvalý pobyt alebo nie.

Toto ustanovenie sa vzťahuje aj na mnohých Slovákov v Českej republike. Rozhodujúce je, aby boli občanmi Slovenskej republiky. Ak majú dvojité štátne občianstvo, teda slovenské aj české, v krátkom časovom období budú môcť voliť hneď dvakrát, lebo zhodou okolností len niekoľko dní predtým sa uskutočnia parlamentné voľby aj v Českej republike.

Česi bývajúci v zahraničí sa na nich ako voliči môžu zúčastniť takisto – podmienkou však, že volič sa v deň volieb osobne dostaví na české veľvyslanectvo či konzulárne oddelenie, a tam odovzdá hlas. Nie je to príliš praktické opatrenie, pretože si vyžaduje cestovanie. Preto v praxi už aj v minulých voľbách využili túto príležitosť najmä tí voliči, ktorí bývajú relatívne blízko Bratislavy (Veľvyslanectvo ČR) a Košíc (konzulát).

Slovenská republika uplatňuje iný princíp, keď uprednostnila voľbu korešpondenčným spôsobom. V roku 2006 využilo túto možnosť 1228 občanov, čo bolo 0,569 percenta všetkých bratislavských voličov. Celkovo hlasovalo zo zahraničia 3427 občanov, rozdiel tvorili občania s trvalým pobytom na Slovensku, ktorí sa v deň volieb zdržiavali mimo domova a už skôr o tom informovali volebnú komisiu.

Neskôr sa objavili názory, že zákon by bolo treba novelizovať a že Slováci zo zahraničia by mali voliť prostredníctvom internetu. Pre veľkú zložitosť technického riešenia však zákonodarca s týmto spôsobom voľby zatiaľ nepočíta. To bude pravdepodobne vecou ďalšieho technického vývoja niekedy v budúcnosti.

Samotná procedúra podľa terajšej platnej legislatívy sa môže zdať záujemcom na prvý pohľad možno trochu komplikovaná, ale s trochou dobrej vôle sa dá zvládnuť celý proces bez problémov. Poradíme vám, ako postupovať.

Kde začať

Prvým a najdôležitejším krokom je, že volič s trvalým pobytom mimo územia Slovenskej republiky musí požiadať o zapísanie do osobitného zoznamu voličov. Na základe zákona vedie tento zoznam mestská časť Bratislava-Petržalka, čo znamená, že nech žijete v USA, v Austrálii alebo v Českej republike, váš hlas sa započíta do výsledkov práve tam.

Žiadosť o zapísanie do spomenutého zoznamu musí byť doručená najneskôr 50 dní pred dňom volieb, t. j. do 23. apríla 2010. Formulár nájdete na internete alebo sa môžete obrátiť aj na pracovníkov konzulárneho oddelenia slovenského veľvyslanectva v Prahe.

K žiadosti musíte priložiť čestné vyhlásenie, v ktorom osvedčíte, že nemáte trvalý pobyt na území Slovenskej republiky (v slovenskom jazyku) a fotokópiu osvedčenia o štátnom občianstve Slovenskej republiky, prípadne cestovného pasu.

Na základe tejto žiadosti vás úradníci zapíšu do zoznamu voličov a najneskôr 35 dní pred dňom volieb – teda v tomto prípade do 8. mája 2010 – vám na požadovanú adresu pošlú obálku s ďalšími potrebnými dokumentmi. V nej budú hlasovacie lístky (počet podľa počtu prihlásených politických strán), poučenie o spôsobe hlasovania, ako aj dve obálky. Do jednej, ktorá je opatrená pečiatkou Mestskej časti Bratislava-Petržalka, vložíte hlasovací lístok, druhú použijete ako obálku poštovú. Na nej je už uvedené heslo „Voľba poštou“ a vaša adresa.

Spôsob hlasovania je jednoduchý. Musíte sa len rozhodnúť, ktorej strane dáte hlas a jej lístok potom vložíte do obálky, ktorú vzápätí zalepíte.

Prednostné hlasy

Ak by ste chceli využiť aj inštitút tzv. prednostného hlasu, na kandidátnej listine zakrúžkujete meno kandidáta, ktorého preferujete. Prednostný hlas možno dať nanajvýš štyrom kandidátom. Ak by ste zakrúžkovali väčší počet mien, prednostné hlasy by sa nerátali, ale váš hlas by neprepadol, zostal by danej politickej strane.

Návratnú obálku potom odošlete poštou. Na základe uvedenej adresy odosielateľa okresná volebná komisia vyznačí v osobitnom zozname voličov, že volič zaslal návratnú obálku a obálku s volebným lístkom vloží do volebnej schránky.

Odporúča sa odoslať obálku doporučene, poštovné uhradza volič, nie príjemca ani Slovenská republika ako taká.

Ale pozor! Do výsledku hlasovania bude započítaný len ten hlasovací lístok, ktorý pošta doručí Miestnemu úradu mestskej časti Bratislava-Petržalka najneskôr v posledný pracovný deň pred dňom volieb, teda v piatok 11. júna 2010. Ak ho chcete stihnúť, musíte kalkulovať s niekoľkodennou doručovacou lehotou pošty.

■ Autor je novinár

Ilustrácia: archív

Ak chcete voliť, žiadosť pošlite na túto adresu:

Miestny úrad mestskej časti Bratislava-Petržalka, oddelenie organizačných vecí, Kutlíkova ul. č. 17, 852 12 Bratislava, SR.

Podrobnosti o voľbách nájdete na internetovej strane Ministerstva vnútra Slovenskej republiky: www.minv.sk

Socha slávneho panovníka dotvorí areál hradu

■ Jozef Gáfrik

Bratislava bude bohatšia o pamätník **kráľa Svätopluka**

Ak všetko dobre pôjde, hlavné mesto Slovenska bude už v máji bohatšie o nový pamätník: vznikne v areálu hradu Bratislavského hradu a jeho hlavnou postavou sa stane kráľ Svätopluk, jedna z najslávnejších postáv slovenskej histórie. Odhalenie novej jazdeckej sochy tohto panovníka sa uskutoční pri príležitosti 1130. výročia korunovácie tohto vládcu za kráľa.

Predpokladá sa, že sochu odhalia vo dvoch etapách. Prvá, za prítomnosti kamier Slovenskej televízie, je plánovaná na prvého mája a spočíva vo vytvorení podstavca, na ktorom asi o mesiac neskôr pribudne samotná skulptúra. V podstavci bude uložená zem zo všetkých okresov Slovenska, aby kráľ stál na slovenskej zemi symbolicky i doslova.

Pôsobivé dielo vytvoril ing. arch. Ivan Masár s kolektívom spolupracovníkov. Samotný podstavec z troch kamenných vrstiev je dimenzovaný v dostatočnej veľkosti na to, aby sa doň zmestila zakladacia listina s údajmi o zrode myšlienky, ako aj sto schránok s prstou. 79 z nich predstavuje 79 okresov a 21 posvätné miesta Slovenska, akými sú napríklad Devín, Bradlo, Kriváň, Sitno a i.

Na akte ukladania týchto schránok do podstavca sa zúčastnia aj traja najvyšší ústavní činitelia Slovenskej republiky – prezident Ivan Gašparovič, predseda vlády Róbert Fico a predseda Národnej rady Slovenskej republiky Pavol Paška. I oni zasunú do podesty po jednej schránke, keď sa s k nim pridá aj pred-

staviateľ Matice slovenskej, zrejme správca Ján Eštok. Slávnosťnosť chvíle podčiarkne nielen prítomnosť mládeže v krojoch typických pre jednotlivé oblasti, ale aj účinkovanie vojenskej hudby a čestnej stráže prezidenta republiky v uniformách slovenských dobrovoľníkov z povstania v rokoch 1848 – 1849. Detaily ešte organizátori celkom nedoladili, resp. nie sú zatiaľ známe, ale uvažuje sa aj o zhudobnení básne Milana Rúfusa „Modlitba za Slovensko“ a uvedení tejto skladby v rámci programu. Jednou z trojice speváčok bude podľa všetkého speváčka Sisa Sklovská.

Druhá časť odhalenia pamätníka sa uskutoční zrejme 31. mája 2010. Aby organizátori podčiarkli slávnosťnosť chvíle, pripravuje sa veľkolepý kultúrny program, ktorý by dostatočne zvýraznil mimoriadnosť chvíle. Zaznie ária „Prísaha Svätoplukova“ z opera Eugena Suchoňa „Svätopluk“ i úryvok z rovnomeného eposu Jána Holého, pričom interpretmi budú v oboch prípadoch poprední umelci, členovia súborov Slovenského národného divadla.

Vôbec po prvýkrát si poslucháči vypočujú kantátu „Svätopluk“ skladateľa Ľubomíra Horňáka a libretistu Daniela Heviera, v podaní orchestra SND pod vedením dirigenta Rastislava Štúra.

Sochu by potom mali posvätiť arcibiskupi či biskupi všetkých hlavných cirkví.

Súčasnou slávnosťnosť aktom bude aj krst nového historického diela profesora Matúša Kučeru venovanú úlohe tohto panovníka v slovanskej a slovenskej histórii, ktorú podľa scenára novinára Drahoslava Machalu niektorí politici symbolicky pokropia vodou z Dunaja, na zvukovom pozadí hymnickej piesne „Kto za pravdu horí“.

Nezávisle na odhalení sochy je plánovaná vedecká konferencia o živote a diele tohto

významného vládcu Veľkej Moravy za účasti historikov zo stredoeurópskych štátov.

Svätoplukova socha na Bratislavskom hrade by teda mala zaplniť medzeru, ktorá zatiaľ existuje v hlavnom meste Slovenska, pokiaľ ide o pamätníky významných postáv národnej histórie.

Kto bol Svätopluk

Svätopluk (? – 894) z rodu Mojmirovcov bol od 50. rokov deviateho storočia nitrianskym kniežatom a neskôr významným panovníkom Veľkej Moravy. Veľkomoravská ríša dosiahla za neho najväčší rozsah, často sa preto označuje aj za Svätoplukovu ríšu. K nej pripojil nielen Čechy a Lužicu, ale aj Sliezsko a Panóniu. V roku 862 sa spolu s Rastislavom obrátil na pápeža Michala III. so žiadosťou o christianizáciu, z ktorej vzišla misia Cyrila a Metoda. Mnoho rokov úspešne odrazil franské výpady proti Slovanom. V roku 880 pápež vyhlásil Veľkú Moravu za léno Svätej stolice. Samotný Svätopluk sa tým stal kráľom *de iure*, hoci latinským slovom „rex“ (kráľ) ho v listinách označovali už aj predtým.

Podľa starej povesti si k smrteľnej posteli zavola všetkých troch synov a na známom príklade nezlomného zväzku prútov ich vyzval k svornosti a jednote. Miesto Svätoplukovej smrti nie je známe, aj keď vedci majú za to, že to bolo v Zoborskom kláštore. Rok úmrtia je však presný.

Svätopluk inšpiroval umelcov tak, ako len málo iných postáv slovenských dejín. Od obdobia národného obrodovania zohral významnú úlohu pri formovaní slovenského, ale i českého národného povedomia.

■ *Autor je novinár*

Snímka: archív, umelecký návrh sochy Ján Kulich

Veľká noc prichádza

■ Helena Nosková

Veľká noc je najvýznamnejším sviatkom kresťanského roku. Súčasná spoločnosť konzumu dáva však prednosť darčekom pod vianočným stromčekom a mystérium Veľkej noci odsúva na vedľajšiu koľaj.

Celý cyklus Veľkej noci je náročný na pochopenie, pretože skrýva v sebe celý rad zvykov a tradícií. Jeho kresťanským základom je umučenie a zmŕtvychvstanie Ježiša Krista. V pravoslávnej cirkvi je Veľká noc dodnes prvým sviatkom v liturgickom roku.

a zakazovala ho v 14. – 18. storočí – i tak sa však v niektorých slovenských i českých krajoch uchoval až do súčasnosti. Figurínu Smrčky alebo Dedka tvorcovia uplietli zo starej vymlátenej slamy bez života. Potom ju obliekli do starých šiat a niekedy ju ovešali aj slimačímí ulitami alebo škrupinami z vajíčok. Keď odpĺvala potokom či bola upálená, uprázdnila cestu prichádzajúcej jari.

České a nemecké dievčatá ešte v druhej polovici 20. storočia po utopení Smrčky prinášali vzápätí do dediny „létičko“, „lito“ apod. Bola ňou živá ratolesť, ozdobená zafarbenými vyfúkanými vajíčkami. Viali na nej červené stužky. Červená farba, práve tak ako na červeno a žltu zafarbené vajíčka, patrila k Veľkej noci ako symbol zmŕtvychvstania.

Kvetná nedeľa

Smrtná nedeľa patrila ešte medzi pôstne nedele; za ňou nasledovala Kvetná nedeľa. Tá bola akýmsi „kľúčom“ k jari, čo vystihuje aj jej názov. Je dňom, ktorý bol zasvätený pučiacim zeleným ratolesťam, a to zároveň symbolizovalo aj príchod Ježiša a jeho víťanie zelenými ratolesťami v Jeruzaleme.

Kvetnou nedeľou sa začína veľkonočný týždeň, vrcholiaci Veľkou nocou, ktorá – pod názvom „pesach“ – bola dávnym sviatkom kočovných židovských kmeňov. Svätili ho ako každoročne sa obnovujúce zasvätenie svojich stád božstvu uzavretím novej zmluvy medzi bohom a ľuďmi.

K zmluve pristupovali po dlhom pôste, ktorý bol podľa starovekých predstáv nutnosťou, pretože len zrieknutím sa jedla človek unikal z moci démonov. Démoni do neho vstupovali potravou. Ak sa postil, pripravil sa na stretnutie s bohom a mohol s ním uzavrieť zmluvu o ochrane stáda, úrody a rodiny. Na potvrdenie tejto zmluvy v každom rodinnom kruhu bohu obetovali prvorodeného baránka zo stáda. Neskoršie sa ako veľkonočné obradné jedlo baránok piekol s horkými bylinami. Medzi ďalšie obradné pokrmy patrili múčne je-

dlá, ktoré sa pripravovali bez pridania kvasu. Obetovanie nekvasených chlebov (chlebov poroby) a prvorodených zo stáda malo zaručiť dobrú úrodu. Aby v židovskom dome nezostal cez sviatky nečistý chámec (kvások), ženy pred sviatkami sedem dní dôkladne poupratovali celý dom i dvor. Len potom pristúpili k príprave sviatočných jedál.

K nim patrila aj pasta z ovocia, ktorá Židom pripomínala maltu, s ktorou sa naučili pracovať v Egypte pri Níle, kde stavali hrobky faraónov. Veľkonočné sviatky sa svätia v prvú nedeľu po prvom jarom splne na pamiatku odchodu Židov z Egypta a ich dlhého putovania do kanaanjskej zeme, keď im mesiac v splne svietil na nočnú cestu.

V našich kostoloch sa v súčasnosti svätia vetvičky bahniatok. Ľud im v minulosti pripisoval liečivú a ochrannú moc. Po návrate z kostola dostal každý člen rodiny jeden posvätený výhonok, ktorý prehltol, čo ho malo ochrániť pred chorobami po celý rok. Posvätené vetvičky sa nechávali po celý rok v izbe a chránili dom pred bleskom a požiarom. Nosili sa aj do poľa, aby chránili úrodu pred nepriazňou počasia.

Na Kvetnú nedeľu sa v oblasti pod Krkonošami pekávalo zvláštne obradné pečivo z lepšieho kysnutého cesta. Boli to „ptáčky“ z pramienka kysnutého cesta zviazaného do uzlíka. Z kratšieho konca sa vytvorila hlavička s hroziakom miesto očka. Z dlhšieho konca sa načrtol chvostík. Pečivo symbolizovalo príchod jari a návrat sťahovavých vtákov. Niekde sa pre deti piekli „božie darčeky“, čiže drobné pečivo v tvare vtákov, zajačikov alebo praclíkov. Matky ich vešali ráno na stromy v záhrade a deti ich oberali. Kvetná nedeľa otvárala veľkonočný týždeň, v ktorom sa od pondelka až do Bielej soboty upratoval dom, dvor i celé okolie a všetko sa pripravovalo na Vzkriesenie.

Zelený štvrtok

Významným dňom bol Zelený štvrtok, pôvodne deň „poslednej večere Pána“ a jeho učeníkov. V ľudovej tradícii náleží k dňom, ktoré sú za-

Veľká noc v našich zemepisných podmienkach súčasne spadá do doby jarnej rovnodennosti, teda dní víťania jari. Významným dňom, ktorý uzatváral dlhé zimné mesiace, bola Smrtná nedeľa – štrnásť dní pred Veľkonočnou nedeľou. Vynášanie smrčky alebo deda z mesta či dediny k najbližšiemu potoku alebo rieke, kam bola symbolická figurína hodená, aby odpĺvala preč do mora, patrí medzi najstaršie obyčaje. V postate ide o ľudskú obeť, ktorá sa transformovala do podoby detskej obchádzky s figurínou.

Obrad bol vlastný Slovanom, Keltom i Germánom. Cirkev proti tomuto obradu vystupovala

svätene tečúcej vode a rodiacej sa zeleni. Býva zvykom pripravovať na obed niečo zeleného. V minulosti to býval prívarok zo žihľavy, ku ktorému sa pridávalo volské oko. Varila sa však aj polievka z mladých zelených bylínok - žeruchová, žihľavová, šalátová a podobne. Do dnešných čias sa v mnohých slovenských domácnostiach zachovala príprava špenátového prívarku.

Podobne tomu bolo aj v Čechách, kde sa však zvyk zelených jedál vytratil už v druhej polovici 20. storočia. V niektorých domácnostiach sa zachovalo varenie šošovicovej polievky s vajíčkom, ktorá sa varievala práve na Zelený štvrtok, pretože tiež aspoň vzdialene pripomínala zelen.

Na Zelený štvrtok sa ľudia chodili umývať do tečúcej vody. Dievčatá a ženy, ktoré chceli opeknieť, museli k tomu odriekať aj príslušnú modlitbičku.

Slovenské ženy chodili na Zelený štvrtok pod najbližšiu vrbu, kde si dlho prečesávali rozpuštené vlasy, aby ich mali po celý rok hebké, hybké a husté ako mladé vrbové prúťky. Na Zelený štvrtok prestali zvoniť kostolné zvony, „pretože odleteli do Ríma.“ Nahradili ich chlapci s rapkáčmi, ktorí obchádzali dediny až do Bielaj soboty, keď zvony z Ríma prileteli späť.

Na Zelený štvrtok chlapci naháňali Judáša po dedine a trestali ho za zradu.

Veľký piatok bol zase najvýznamnejším pôstnym dňom. Veriaci jedli len suchý chlieb a zapíjali ho vodou, prípadne sa varila riedka pôstna polievka s rascou. V Čechách bývala v tento deň častým pôstnym jedlom krupičná kaša, ktorá sa varila až večer, pretože v ten deň sa zvyčajne nezažínal oheň v peci.

V mestských domácnostiach v Čechách bývalo zvykom piecť „jidášky“, teda pečivo z kysnutého cesta, ktoré sa tvarovalo buď do podoby panáčka alebo prepleteného povrazu, na ktorom sa Judáš po zrade Ježiša obesil. „Judáši“ sa piekli v rúre a jedli sa teplí, rozkrojení a pokvapkaní medom. Prísudzovala sa im ochranná moc - kto zjedol takéto pečivo, toho nemal v celej sezóne poštipať had a možno ani hmyz.

Na Veľký piatok farár a miništranti upratovali kostoly: starý olej z lámp a smeti pálievali pred kostolom. Bol to zvyk nazývaný „pálenie Judáša“. Uhlíky z pahreby roznášali chlapci po domoch, pretože sa verilo v ich ochrannú moc. Gazdiné týmito uhlíkmi zažínali v peci nový veľkonočný oheň, ktorý mal očisťujúcu moc.

V tento deň sa nesmelo hýbať so zemou, a tým pádom ani pracovať na poli. Iná ťažká práca však bola dôkazom kajania sa a spomienky na

utrpenie Ježiša. Verilo sa, že liečivé bylinky nazbierané v tento deň majú najsilnejšiu liečivú moc, preto sa v tento deň intenzívne zberali.

Mnohé ženy chodili zbierať rannú rosu do plachty, pretože podľa ľudovej viery mala ochrannú a liečivú moc. Doma plachtu vyžmýkali a v rose sa umývali v presvedčení, že hojí všetky rany, vyrážky či lišaje. Takisto ľudia verili v liečivú silu masla, ktoré sa stíhalo v tento deň, preto sa aj s ním natierali rany nielen ľuďom, ale aj dobytku, ktorý sa v tento deň značkoval. Sadári štepovali stromy, aby sa rana rýchlo zahojila a štep sa prijal. Odrezané prúty gazdovia zapichovali okolo poľa ako ochranu pred škodcami.

Veľký piatok

Veľký piatok bol dňom, v ktorom sa údajne odohrávali mimoriadne javy: otvárali sa hroby aj zem, a tá odkrývala svoje poklady.

Biela sobota bola prípravou na vzkriesenie. Končilo sa upratovanie a zarábalo kysnuté cesto, z ktorého sa piekol v Čechách „mazanec“ alebo „bochánek“. Na Slovensku sa piekol kysnutý koláč nazývaný „mrváň“, na východe „pascha“ alebo „paska“. Tá sa nechávala poriadne vykysnúť, tak, aby jej veľkosť bola čo najväčšia, takže sa často stalo, že pre objem ju ani nemohli vytiahnuť z pece. To však bolo predzvesťou bohatej úrody a úspešného roku.

Slovo pascha, paska mávalo ešte jeden význam. Na východnom Slovensku sa takto nazývalo veľkonočné obradné jedlo, ktoré sa pripravovalo z mlieka, vajec, cukru a vanilky.

V mestských českých domácnostiach sa piekol baránok z kysnutého cesta, ktoré sa vložilo do formy. Namiesto očí mával hrozienka. V 20. storočí sa baránok piekol z piškótového cesta a polieval čokoládou. Baránok z cesta sa stal veľkonočným symbolom, keď nahradil pôvodného, archaického, prvorodeného baránka zo stáda, teda baránka-obeť.

Okrem týchto sladkých jedál sa varili aj jedlá slané. Na Slovensku sa podávalo údené mäso, klobásy a vajíčka. Spolu s mrváňom, paschou a syrom sa nakládli do košíka a gazdiná ich zanesla sa na Veľkonočnú nedeľu posvätiť do kostola. Po návrate z kostola sa rodina zhromaždila pri stole a každý člen zjedol kúsok z posväteného vajíčka na znak novej, životodarnej sily.

.....
■ *Autorka je etnografka*

Snímky: Jiří Nosek

České Budějovice tak trochu aj slovenské

11. ročník tradičného kultúrneho podujatia

■ Eva Wankeová

V reštaurácii si ľudia pochutnávajú na haluškách a k dobrému jedlu vyhráva cimbalová hudba. V klube si zatiaľ ladí nástroje bluesová kapela. V neďalekej galérii sa pripravuje vernisáž fotografií. Tak nejako to vyzeralo v polovici februára v Českých Budějoviciach v rámci Dní slovenskej kultúry.

Do tretieho tisícročia rozdelení, ale predsa spolu. I týmito slovami by bolo možné charakterizovať skryté motto akcie, ktorá si v českobudějovickvej verejnosti získala za tie roky trvalú popularitu – a pochopiteľne, hlavne medzi tunajšími Slovákmi. Podľa posledného sčítania ľudu sa k slovenskej národnosti hlásia takmer tri percentá obyvateľov mesta, teda skoro tritisíc ľudí. Za čias federácie tu uzavrelo sobáš mnoho zmiešaných párov, veď juhočeská metropola bola vždy silným posádkovým mestom, v ktorom slúžilo niekoľko tisíc vojakov.

Dni slovenskej kultúry usporiadali České Budějovice tohto roku už po jedenásty raz, spolu s družobným mestom Nitrou. Organizátori rozvrhli program podujatia do desiatich dní, keď akosi predohrou bolo otvorenie výstavy fotografií Jozefa Sedláka v Radničnej výstavnej sieni 12. februára.

„Program sme zložili tak, aby si v ňom každý našiel to, čo má rád. Veď jedenásť rokov organizovania tohto podujatia už niečo znamená,“ uviedla k tomu vedúca odboru kultúry českobudějovického magistrátu Iva Sedláková. Zaujímavosťou tak mali možnosť vidieť

napríklad Zuzanu Kronerovú v retro-komédii „SLOVENSKOČESKÉ TANGO* 2009“ alebo Tatianu Vilhelmovú a Petra Čadka v tanečno-činohernej básni „Posadnutosť“.

Priestor dostala aj literatúra, a to 16. februára v Juhočeskej technickej knižnici a v c. k. Soľnici. „Stretávame sa s názorom, že mladí ľudia už slovenčine nerozumejú. Situáciu asi celkom nezachránime, ale aspoň ukážeme, ako tento vývoj zastaviť,“ tvrdí I. Sedláková.

Second Band boduje

V piatkový večer ponúka juhočeská metropola vyžitie všetkého druhu. Možno aj preto je námestí Přemysla Otakara II. vyľudnené a najšť chodca, ktorý by poradil, kde sa nachádza klub s cudzokrajným názvom „High-way 61“, nie je jednoduché. Po chvíľke snaženia objavujeme v severnom cípe rozľahlého námestia zastrčenú pasáž s nenápadným pútačom a vzápätí nás zvuk kvilickej gitary ubezpečí, že sme tu správne. Návštevník sa ocitá v pohodovej atmosfére, kde rovnako dôležitú úlohu ako výkony hudobníkov zohráva aj postávanie, popíjanie a hlavne debata spriaznených duší.

Členovia trnavskej kapely Second Band nešetria energiou a predvádzajú presne to, čo si človek predstaví pod pojmom dobré akustické blues. Peter Stojka, Juraj Parížek a ďalší predvádzajú celé svoje majstrovstvo. Spojenie dvoch gitár, basy, ústnej harmoniky a špecifického hlasu speváka výrazne oživilo atmosféru, ktorá gradovala s každým taktom. Tanečníkom muzikanti neodmietli ani poslednú pieseň na želanie z repertoáru skupiny Rolling Stones.

Štyri ročné obdobia

Sobotné popoludnie patrilo fotografickému umeniu. Najvyššie poschodie jedného z českobudějovických nákupných centier ukrýva pôsobivý multikultúrny priestor, ktorého súčasťou je aj galéria Bazilika, kde svoju výstavu s názvom „Štyri ročné obdobia“ otvoril významný slovenský fotograf Ľubomír Stacho. Projekt šiestnástich diptychov, ako sa v odbornej reči hovorí dvojiciam fotografií, ktoré súvisia, je výberom z väčšieho celku „Slovensko – tajomná a spirituálna krajina.“ Diela vznikali v rokoch 2000-2006.

Ľubo Stacho cestoval šesť rokov po Slovensku a zachytával zaujímavé situácie. Neskôr v nich hľadal súvislosti, pričom z konečného tvaru vyžaruje často irónia a sarkazmus. Hlavným cieľom tvorcu bolo postaviť sa proti globalizácii, upozorniť na veci a skutočnosti, ktoré sú jedinečné a ktoré práve preto globalizácia pravdepodobne zničí. „Každá fotografia v diptychu nesie svoju správu, ale zároveň spojením dvoch fotografií vzniká nové metaforické posolstvo. Toto „tiché napätie“ cítiť kdesi nad obrazom, kde sa miešajú energie oboch fotografií. Vystavené fotografie zachytávajú protiklady, ale aj podobnosti vo všetkých formách, aké sa len dajú vizuálne vyjadriť. Autor si všima bohatstvo a chudobu, konzum a duchovno, meditáciu a stres, vieru a pragmatizmus, ale aj

Radničný bál

európske tradície či spolunažívanie rôznych náboženstiev a národností. „Až po návšteve USA som pochopil, že mám byť prečo hrdý na to, že som Európan. Dialóg medzi národmi, národnostnými skupinami a náboženstvami vyžaduje úžasnú trpezlivosť a empatiu. K vzájomnému pochopeniu môže dôjsť len vtedy, keď budú ľudia rešpektovať rozdielnosti, ktorými sa odlišujeme. Som presvedčený, že zrozumiteľná reč fotografií môže pomôcť vzájomnému pochopeniu viac ako čokoľvek iné.“
Výstava je otvorená do 31. marca 2010.

V meste zavoňali halušky

Ale nielen kultúrou je človek živý. A tak sa v rámci dní kultúry priam zákonite konajú pravidelne aj Dni slovenskej kuchyne. Tentoraz varili tradičné slovenské jedlá štyri českobudějovické reštaurácie a dve z nich, Masné krámy a reštaurácia hotela Budweis, kulinársky zážitok obohatili aj živou hudbou v podaní Ľudovej muziky z Podpoľania a cimbalovej skupiny Lipa.

Kým spomenutý hotel bol v tomto smere tohtoročným nováčikom, v hoteli Gomel sa Dni slovenskej kuchyne konajú pravidelne. Na jedálnom lístku nechýbali samozrejme bryndzové halušky (obohatené o variant s nivou a kapustovým šalátom), ani strapačky s kapustou. Podľa slov obsluhujúceho čašníka tie šli na odbyt najviac. Miesto v slovenskom menu si udržala aj oravská kapustnica a slovenská fazuľová polievka. Pirohy kuchári trochu prekvapujúco zaradili medzi teplé predjedlá a očakávanú bryndzovú náplň nahradili na drobno nakrájanou klobásou. Ani ďalšie predjedlo na jedálnom lístku príliš neoslňilo – vyprážený oštiepok mal byť podávaný s brusnicami, ale zmes presladenej brusnicovej marmelády jeho chuť celkom prebila.

Avšak súdiac podľa blažených výrazov, návštevníci reštaurácie si iné obľúbené pochúťky vychutnali do posledného kúska – či už to bol perkelt, živánska, plnený kapustový list alebo šamorínsky ražeň. Ten, komu v žalúdku zostalo ešte trochu miesta, si mohol objednať aj domáce varené rezance so slivkovým lekvárom a orechmi či trhanec so škoricou.

O Dni slovenskej kuchyne, ktoré sú spolu so začiatkom pstruhovej sezóny v Českých Budějoviciach hlavnou gastronomickou záležitosťou, bol veľký záujem. Pozornosť púťali aj preslávené haluškové preteky, pričom hlavným porotcom nebol nikto iný než dvojnásobný majster sveta vo varení halušiek Marián Szekely z Liptovského Mikuláša.

Vyrcholením jedenásteho ročníka Dní slovenskej kultúry bol potom i tohto roku Radničný ples.

Ani v čase hospodárskej krízy nemuseli České Budějovice rozsah festivalu redukovať. To potvrdzujú aj slova poslankyne Vlasty Bohdalovej z Českej strany sociálnodemokratickej: „Náklady na túto akciu, ktorú organizuje dohromady 24 rôznych inštitúcií, sú navzdory ekonomickej kríze približne rovnaké ako vlani,

teda 700 tisíc korún. Viac ako polovica z nich šlo pritom na Radničný bál. Keď sme pred rokmi Dni slovenskej kultúry zakladali, dúfali sme, že sa z nich vyvinie pekná tradícia. Vtedy som bola námestníčkou primátora. Dnes mám radosť, že sme sa dočkali už 11. ročníka.“

■ *Autorka je naša stála spolupracovníčka z Prahy*

Snímky: autorka

„Leto“ – jeden z diptychov Lubomíra Stacha

Atmósfera v klube Highway 61

Študentská stužka večne zelená

■ Mirjana Šišoláková

Deväťdesiat rokov **Gymnázia Jána Kollára** v **Báčskom Petrovci**

*Prelomových rokov bolo vo vyše 260-ročnej histórii našich krajanov v Srbsku viacero, ale jeden z najdôležitejších bol rok 1918: rozpad Rakúska-Uhorska, vznik nových štátov a medzi nimi aj **Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov**, v ktorom sa ocitli ako národnostná menšina. Aj keď im v tejto slovanskej krajine nehrozilo násilné odnárodňovanie, predsa len boli odrazu od starej vlasti oddelení dvoma hranicami.*

Rozhodli sa preto posilniť vzdelávanie v rodnom jazyku a založiť gymnázium. Návrh otvoríť v Petrovci nižšie gymnázium sa objavil už v správe Jána Kollára z roku 1849, ktorú vypracoval pre rakúsku vládu. A ako sa myšlienka začala uskutočňovať v roku 1918? Zo spomienok očitého svedka, spisovateľa Jána Čajaka mladšieho: „*Hneď po prevrate, na Silvestra 1918 vítali Nový rok vo vtedajšej Lošerovej krčme petrovskí inteligenti: Kubány (učiteľ a riaditeľ ľudovej školy, pozn. aut.), Čajakovci (otec a syn, obaja učители a spisovatelia, pozn. aut.), Štarke, Kvas, Klobušický a iní a sa tu dohodli, že podniknú kroky na založenie Slovenského gymnázia v Báčskom Petrovci. To sa nezadlho začalo i uskutočňovať, keď z iniciatívy petrovskej cirkvi založené bolo gymnaziálne kuratórium na čele s mladým a vtedy agilným farárom Samu-*

elom Šarkem...“ (neskôr sa stal prvým slovenským evanjelickým biskupom v Juhoslávii, pozn. aut.).

Už predtým boli snahy založiť gymnázium aj v iných väčších obciach obývaných zväčša Slovákami: v Kovačici, v Starej Pazove aj v Novom Sade, no na osobitnej porade Národnej rady dolnozemskej Slovákov 27. júna 1919 sa účastníci definitívne dohodli, že sídlo prvého slovenského gymnázia mimo územia Slovenska bude v Báčskom Petrovci.

Slovenské gymnázium v Petrovci začalo pôsobiť 1. októbra 1919 v budove štátnej školy. Predseda kuratória Samuel Štarke slávnostne uviedol do úradu prvých profesorov, na čele s dočasným riaditeľom Júliu- som Kubánym.

Ťažké začiatky

Roky 1919 – 1924 boli obdobím konštituovania gymnaziálneho života. Sem patrí formovanie učiteľského zboru, získavanie učebníc, organizovanie zbierok a stavba gymnaziálnej budovy. Tú urýchlilo vyhlásenie vlády v Belehrade z mája 1922, že ak sa do začiatku ďalšieho školského roka nevystavia budova, gymnázium zatvorí: „*Gymnaziálne kuratórium sa ihneď, na vlastnú päsť, rozhodlo pristúpiť k stavbe, takže už 5. júna 1922 slávnostne položili základný kameň novej budovy gymnázia. Zmobilizované boli všetky sily doma i v zahraničí, takže o rok, v júli 1923 časť budovy s telocvičňou už aj dokončili a na Slovenských národných slávnostiach bol položený základný kameň na novú budovu, ktorá sa mala dostavať už k existujúcej.*“

Gymnázium Jána Kollára na historickej fotografii z rokov krátko po dokončení budovy

Impozantná stavba podľa projektu architekta Jozefa Šalanského slúži svojmu účelu dodnes, i keď k pôvodnému objektu rokmi pribudli ďalšie. Dostala sa aj do erbu Báčskeho Petrovca.

Pre petrovské gymnázium sú charakteristické rôzne žiacke spolky, ktoré časom nadobudli význam pre celú slovenskú národnostnú menšinu. Takým je samovzdelávací spolok Sládkovič, založený v roku 1925 i so svojím časopisom. Mnohí z členov sa neskôr uplatnili ako významní kultúrni dejatelia, novinári či spisovatelia. V škole je tiež Galéria výtvarného umenia.

Gymnázium vydáva pri svojich okrúhlych jubileách publikácie, ktoré sa stali kronikou jeho života a hodnotnými historickými dokumentmi. Týchto „pamätníč“ je už sedem. V roku 90. výročia prišla škola s ďalšou, svojho druhu ojedinelou publikáciou pod názvom „Riaditelia gymnázia v Petrovci 1919-1920“. Autor Samuel Boldocký, ktorý dlhé roky pôsobil na gymnáziu ako profesor slovenského jazyka a literatúry, spracoval portréty všetkých 24 riaditeľov a ich vplyv na život školy. Prvým v knihe je Július Kubány, jedna zo zakladateľských osobností a zatiaľ posledným súčasný riaditeľ, profesor fyziky, experimentálnej fyziky a astronómie Paľo Belička, ktorý je vo funkcii od 1. septembra 2005. Ako zaujímavosť uvádzame, že dosiaľ mala škola na tomto poste iba jedinú ženu, Vieru Boldockú.

V súčasnosti má škola 350 študentov v 14 triedach. Z toho je 230 slovenského pôvodu alebo sa učia po slovensky v slovenských triedach. Pokračuje riaditeľ Paľo Belička: „Malou kuriozitou je, že aj v slovenských triedach máme žiakov, ktorí nie sú Slováci, ale takisto máme v štyroch triedach so srbskou vyučovacou rečou žiakov, ktorí sú nie Srbi, ale Slováci zo zmiešaných manželstiev. Na 350 žiakov je kvóta 27 profesorov. My ich máme 35, ale to preto, že nie všetci pracujú na plný úväzok. Všetci sú bilingválni, to znamená, že prednášajú v triedach, kde sa vyučuje po slovensky, aj v triedach, kde sa vyučuje po srbsky. Výnimkou sú dvaja profesori cudzích jazykov, pre ktoré sme nemohli zabezpečiť kádre so znalosťou slovenského jazyka. Znakom dobrých vzťahov Slovenska a Srbska je aj to, že uchádzačovi o zamestnanie môžeme dať podmienku, že záväzná je znalosť slovenského jazyka. A to v štáte, v ktorom nie je slovenčina

oficiálnym jazykom, v takej inštitúcii ako je gymnázium a nielen v gymnáziu, ale aj v základnej škole. Chceme vyzdvihnúť, že Slováci si tu zachovali svoju národnú identitu nielen preto, že sme my životaschopní ľudia, ale aj preto, že sme si vždy dobre rozumeli s majoritným národom.“

Odkaz predkov

Domáci aj zahraniční návštevníci gymnázia sa môžu presvedčiť, že škola patrí medzi tie lepšie vybavené, že podmienky na vyučova-

nie sú nadpriemerné. Paľo Belička k tomu poznamenáva: „O to, aby naša škola takou bola, sa postarali už naši predkovia. Zakladatelia školy boli skutoční vizionári. Vedeli, že ak vystavajú takúto školu a budú sa o ňu od začiatku starať ako o svoju, v takom prípade je budúcnosť Slovákov na Dolnej zemi zaistená. Táto škola je, môžem povedať, asi najvýznamnejšou kultúrnou inštitúciou Slovákov žijúcich na Dolnej zemi. Vzišlo z nej doteraz takmer 4000 intelektuálov, ktorí pôsobili nielen v rámci Vojvodiny

Z tohto tabla vystaveného na chodbe školy dýcha história – je z roku 1928

Impozantné priečelie budovy

90

Riaditeľ gymnázia Pavol Belička (vľavo) odovzdáva slovenskému veľvyslancovi Igorovi Furdíkovi publikáciu o gymnáziu – momentka z osláv jubilea školy

Celkový pohľad na školskú budovu

Slováci vo Vojvodine

Sťahovanie Slovákov na Dolnú zem bol zložitý, desaťročia trvajúci proces a nemožno ho opísať pár vetami. Z historických záznamov vyberáme aspoň jeden doložený fakt: na jar roku 1745 priviedol slobodník Martin Čáni z Málinca prvých dvetisíc kolonistov zo Slovenska do Báčky. Vtedajší zemepán Černojevič im vydell časť chotára obce Petrovec. Traduje sa, že ako stúpenci reformácie si priniesli so sebou dve knihy: Kralickú bibliu a cirkevný spevník Transcius. Osadníkom slúži ku cti, že popri kultúrňovaní pôdy a celej krajiny nezabúdali ani na kultúrňovanie samých seba a svojich detí. Ešte v tom istom roku, ako sa prísťahovali, založili základnú školu. Postupne prichádzali zo Slovenska na nové územie aj kňazi a učitelia, vznikali nedefné aj obecné školy.

a Srbska, ale sú roztrúsení po celom svete. Navyše majú taký silný emocionálny kontakt s týmto prostredím aj s touto školou, že nás vždy podporujú materiálne alebo morálne na ceste, ktorú nám vytýčili predkovia.“

V roku 1975 v areáli školy dostavali pavilón prírodných vied s kabinetmi matematiky, chémie, fyziky, biológie, zemepisu. Nachádza sa tam výnimočná, zriedkavá ornitologická zbierka, ktorú formovali bývalí žiaci a profesori gymnázia. Je tam aj Pamätná izba 14. vojvodinskej údernej slovenskej brigády, založenej počas okupácie na nádvorí gymnázia. Táto časť areálu je už aj zrekonštruovaná, zateplená, s novými oknami. Veľké opravy čakajú v najbližšom čase aj hlavnú budovu, počnúc výmenou strechy, okien, elektrických rozvodov a končiac fasádou. „Dali sme hlavy dokopy a prihovárili sa aj v Pokrajine, aj v Srbskej republike, aj v Slovenskej republike a toto 90. výročie bolo asi tým kľúčovým momentom, prečo pre nás naši všetci porozume- nie. Nazbierali sme dosť prostriedkov, aby sme uskutočnili všetky projekty. Celkove potrebujeme 379 tisíc eur a v tejto chvíli ich máme 372 tisíc. Dúfam, že aj tých sedem tisíc nazbierame, ak bude potrebné,“ hovorí Paľo Belička.

Najväčší prínos má pre školu v poslednom období žiacky domov s kapacitou 85 lôžok. Bol otvorený v r. 1997. Tým sa vytvorili podmienky aj pre štúdium žiakov zo vzdialenejších oblastí Vojvodiny.

Mnoho absolventov gymnázia aj v súčasnosti úspešne študuje na vysokých školách rôzneho zamerania nielen v Srbsku, ale aj na Slovensku a inde v zahraničí. Riaditeľ školy hovorí, že do školy chodia žiaci z desiatok slovenských dedín, nielen z Petrovca a blízkeho okolia.

V tieni líp

Budova gymnázia sa celá dá odfotografovať iba v zime. Inak ju totiž zatienujú vysoké košaté lípy, ktoré v čase kvitnutia do ďaleka šíria nádhernú vôňu a v horúčavách poskytujú spoľahlivý chládok. Vysadili ich v rokoch 1924 – 1927. Okrem radosti a úžitku však robia aj starosti. Riaditeľ gymnázia ich opisuje takto: „V školskom areáli máme 126 líp. Keď opadnú listy, je ich po koliená. Nevedeli sme, čo s nimi: nemali sme peniaze na ich odvoz, tak sme ich spaľovali. Ale ide o kyslík a je to násilie nad prí-

rodou, aj nad ľuďmi, takže sme rozmýšľali, čo s tým. Mali sme to šťastie a moja predchodkyňa Viera Boldocká bola ten vizionár, že sme sa stali pilotnou školou v projekte, ktorý sa volal „Podpora výchovy pre trvalo udržateľný rozvoj“. Organizovala ho Agentúra životného prostredia zo Slovenska. V čom spočíva? Na dvore máme 53 debien, lebo sme vypočítali, že to stačí aby sme do nich zhrnuli všetky listy. Z času na čas ich zalejeme, poprehrabujeme a do nasledujúcej jesene máme mimoriadne dobrý kompost. To znamená, že na gymnaziálnom dvore už tri roky oheň nehorí, nedymí sa. Nie som hrdý len preto, že je to na nádvorí gymnázia, ale keď sa poprechádzate Petrovcem, uvidíte, že aj v domácnostiach si to ľudia urobili. Škola má aj širšiu výchovnú funkciu. To, čo sa naučia, odchádza aj do rodín.“

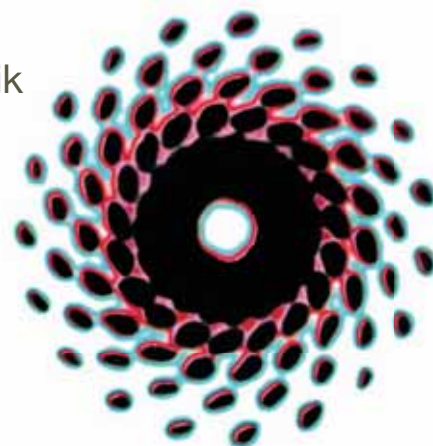
Gymnázium Jána Kollára so žiackym domovom prežilo dve vojny, II. svetovú a v 90. rokoch minulého storočia „juhoslovan-skú“. Vždy však bolo otvorené pre príslušníkov všetkých národností žijúcich vo Vojvodine. A to aj napriek tomu, že ani mierové časy neboli len priaznivé. Úrady neboli vždy ústretové, rôzne nezmyselné nariadenia niekedy priamo ohrozovali jej činnosť. Slováci inde vo svete si pravdepodobne ani nedokážu predstaviť, koľko pevnej vôle, rozvahy a múdrosti museli vynaložiť krajanovia vo Vojvodine, aby škola fungovala bez ohrozenia výchovy študentov. Aj preto mohli vlani s hrdosťou osláviť krásne 90. výročie existencie. A stovka už nie je ďaleko.

.....

■ *Autorka je rodáčka z Petrovca, odkiaľ pochádzal i jej otec, novinár, o. i. povojnový spravodajca ČTK v Belehrade. V roku 1950, po roztržke Juhoslávie s inými socialistickými štátmi, rodina musela Juhoslávii opustiť. Autorka teda vyrastala a maturovala v Bratislave. Na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského neskôr absolvovala štúdium v odbore slovenčina – srbochorvátčina. Pracovala dlhé roky v Slovenskom rozhlase, teraz je na dôchodku a súčasne sa venuje kultúrnej publicistike. Je našou stárou spolu- pracovníčkou.*

Snímky: autorka

Z udeľovania európskych cien Trebbia ■ Jozef Gárik

Večer, na aký sa nezabúda – tak možno opísať slávnostný ceremoniál udeľovania európskych cien Trebbia 2010, ktorý sa uskutočnil v polovici marca v pražskom Obecnom dome. Za touto zaujímavou myšlienkou stojí galerista Miroslav Smolák, rodák zo Sniny, žijúci od roku 1994 v v hlavnom meste ČR. Ceny v kategóriách „podpora umenia“ a „tvorivá činnosť“ udeľoval nominačný výbor pod predsedníctvom politika Václava Havla tohto roku už po desiaty raz.

Francúzsky svätec Roch žil na prelome 13. a 14. storočia. Podľa legendy pomáhal všade tam, kde zúrila morová epidémia. Keď chorobou napokon aj sám onemocnel, liečil sa na brehu talianskej rieky Trebbia. Z vďaky, že sa táto choroba Prahe vyhla, inicioval cisár Rudolf II. roku 1599 stavbu kostola, ktorý cirkev zasvätila sv. Rochovi. Dnes v tomto objekte sídli galéria Miro. Tá začala v roku 2000 udeľovať ako výraz uznania ceny mecenášom umenia i samotným umelcom. Voľba názvu padla kvôli symbolike na spomínanú rieku Trebbia.

Ani tento ročník uvedeného podujatia nezostal nič dlžien dobrej povesti, ktorá ho sprevádza už roky. S trochou zveličenia možno povedať, že v pražskom Obecnom dome si pri tejto príležitosti dal schôdzku celý svet. Cenu prevzal nemecký operný spevák Thomas Thomaschke, írsky muzikant a producent Tom Geldof (sošku prebrala jeho asistentka) i turecký podnikateľ Bülent Ezzacibasi. Za tvorivú činnosť bola ocenená takisto ruská operná speváčka Jelena Obrazcovová i dvojica Slovákov – vynikajú dramatický umelec Ladislav Chudík, rodák z Hronca a fotograf Róbert Vaňo, rodák z Nových Zámkov, žijúci posledné roky v Prahe. Predtým pôsobil vyše dve desaťročia v USA, kde si priezvisko upravil na „Vano“ a pod týmto menom sa stal známym ako umelecký fotograf.

Slávnosť okamžiku podčiarkol fakt, že podujatie vysielali v priamom prenose hneď dve televízne stanice – Slovenská televízia a Česká televízia. I sprievodné slovo Ľubomíra Bajaniča a Jitky Novotnej bolo dvojjazyčné, slovensko-české, ale inak aj v kombinácii s nemčinou, ruštinou či angličtinou. Súčasne sa dražili umelecké diela známych osobností, okrem iného aj niektorých maliarov-nadšencov, z ktorých uvedme napríklad

Karla Gotta, Luciu Bílú alebo anglického gitaristu Ronnieho Wooda. Výťažok šiel na konto vybraných dobročinných nadácií. Ako pre náš časopis uviedol organizátor podujatia Miroslav Smolák, Praha je prirodzeným dejinným priesečníkom takmer tisícročného duchovného vývoja v tejto časti kontinentu, preto lepšie miesto pre udeľovanie európskych cien si sotva možno želať. Netají sa tým, že v duchu už myslí na jedenásty ročník, hoci aj zorganizovanie akcie podobného rozsahu stojí obrovské množstvo síl.

■ Autor je novinár

Snímky: Galéria Miro / O. Palán

Jedným z hostí večera bola aj Taťána Kuchařová, víťazka súťaže krásy Miss World 2006, tu s hosťiteľom Miroslavom Smolákom
Súčasťou programu bola takisto dobročinná dražba obrazov. Tento konkrétny, lífografiu nemeckého umelca Otta Herberta Hajeka, vydražil pražský podnikateľ Zdeněk Grondol (tretí zľava) a stotisíc korún putovalo do rúk Karla Srpa (v popredí), v prospech jazzovej sekcie Artforum

Jedným z ocenených umelcov bol aj slovenský herec Ladislav Chudík (nar. 1924 v Hronci, v strede), ktorý prevzal cenu z rúk podpredsedu vlády SR Dušana Čaploviča – za veľkého aplauzu stojacich prítomných; uvádzala Jitka Novotná

Bály, plesy, karnevaly

Módna a kozmetická poradňa pre ženy

■ Irena Jesenská

„Šaty s vlečkou, stříbrem vyšívané, ale princezna to není, jasný pane...“, to bola posledná hádanka slávnej rozprávky s Li-buškou Šafránkovou o troch tajomných orieškoch.

Milé dámy, príležitosť stať sa na jednu noc krásnou Popoluškou je opäť tu! Noblesa, elegancia, humor? Môžete si vybrať. Či už navštívite ples tanečný, benefičný, maškarný, reprezentačný, maturitný, v samotnej opere alebo či dostanete pozvánku na ples rôznych tradičných cechov, stavov či klubov Rotary, je čas. Plesová sezóna, obľúbená už od 17. storočia ako obdobie zábavy a príjemného rozptýlenia počas dlhých zimných večerov, sa začína tradične po Troch kráľoch a trvá až do Popolcovej stredy pred veľkonočnými sviatkami.

Jedinečná príležitosť vznášať sa na parkete ako víla, v nádhernej večernej toalete so šarmantným partnerom po boku, si však vyžaduje určité formálne náležitosti. Podľa pravidiel je preferovaným spoločenským odevom dám úplne jednoznačne dlhá róba z luxusnej tkaniny, elegantné črievičky, drobná kabelka, dlhé rukavice (najmä k šatám bez ramienok a s obnaženým chrbtom), slávnostný kabátik alebo štóla a ak túžite po dokonalosti, tak aj šperky. Jedine v prípade štíhlych mladých žien a dievčat, ak nejde o vyložene prestížny bál, je prípustná aj kratšia dĺžka sukní. Celkom nevhodné sú akékoľvek kostýmy a minišaty. Do módy sa opätovne dostali kvetinové vzory, ktoré pôsobia veľmi sexy. Úspech majú nenápadné a sofistikované detaily, ale aj všetko trblietavé a k tomu volániky, výšivky a nesmr-

teľná čipka. Z nej zhotovená toaleta vyzerá nežne romanticky a zároveň neobyčajne vášnivo... niečo také si asi všetky želáme aspoň raz do roka. Ohľadom farebnej škály prepychovejších látok na šaty, milé moje, pozor na čiernu! Je síce maximálne elegantná, no dosť tvrdá a nepekne zdôrazňuje vrásky, ako aj iné nedokonalosti pleti. Omnoho vhodnejším variantom je vínová, tmavozelená či tmavomodrá farba. Ak sa rozhodnete odhaliť výstrih, chrbát, nohy alebo bruško, nebude to krok vedľa. Čím nápaditejšie, tým lepšie, a keď sa máte čím pochváliť, neobávajte sa poodhaliť čo najviac vlastnej krásy.

Ak sa na pozvánke objaví, že sa od pánov očakáva takzvaný „black tie“, povinnosťou mužov je obliecť si čierny oblek alebo smoking. Naopak „white tie“ značí frak. Okrem kvalitného obleku treba venovať zvláštnu pozornosť kravate i ostatným prípadným doplnkom, ktoré musia bezpodmienečne ladiť s odevom partnerky. Páni, ak si nezvolíte motýlika, najvhodnejšie sú hodvábné, ručne šité kravaty s decentnou vzorkou. Spony však vynechajte, tentoraz sú vyložene nemoderné. K etikete patria naleštené topánky, o jeden až dva odtiene tmavšie ako nohavice, i správne poskladaná vreckovka. (Veru tak, spoločenská uďalosť akou je ples, je skrátka hotová veda!)

Pre ženy je veľmi dôležitou súčasťou slávnostného oblečenia spodná bielizeň zladená s toaletou, jemná, pohodlná, ktorá sa nezarezáva do kože. K slávnostnej garderóbe neodmysliteľne patria úchvatné topánky. Na uzavreté lodičky určite zabudnite. Pokúste sa inšpirovať výnimočnými skvostami z dielne legendárneho tvorcu Manola Blahnika (mimochodom, vedeli ste, že jeho otec bol pôvodom z Čiech?), ktorého návrhy obdivuje nejedna svetoznáma celebrita ale i my, „ženy z ľudu“. Lodičky s otvorenou špičkou, remienkové a ďalšie typy však ponúkajú aj iní slávni dizajnéri, najmä Christian Louboutin, Prada alebo čoraz populárnejší a obľúbenejší londýnsky návrhár Jimmy Choo, pochádzajúci z Malajzie. Luxusné topánky samozrejme niečo stoja, pretože cena na visačke zodpovedá umeleckému nadaniu špičkového dizajnéra. Je to podobné, ako keď si na rozdiel od regionálnej hudobnej skupiny radi priplatíme za vstupenku na veľkolepý koncert svetovej speváckej hviezdy. Nezabudnite, že otvorené topánky si vyžadujú oholenú nohu, dokonalú pedikúru, nalakované nechty a že sa do nich absolútne nehodia pančuchy.

Na adresu kabeliek malých rozmerov treba ešte poznamenať, že v prípade veľmi vysokých a korpulentných žien pôsobia niekedy dosť komicky. Za šaša predsa byť

nechcete, ledaže si zvolíte maskarný ples plný tajomných škrabošiek. Ale aj v tomto prípade sa nám ponúka celá škála pôsobivých teatrálnych kostýmov. Dajte sa inšpirovať napríklad svojim znamením horoskopu a vyberte si karnevalový kostým podľa nápadov slovenského návrhára Borisa Hanečku.

Alebo sa túžite stať harlekýnom, pierotom, morskou pannou, Chaplinom, muchotrávkou, Michaelom Jacksonom, zradnou Milady z Dumasových „Troch mušketierov“ či „Mačacou ženou“ ako Halle Berryová v rovnomenom filme? Proti gustu žiaden dišputát. Vaša fantázia a požičovne kostýmov majú predsa dvere dokorán!

Nezabudnite na vhodné šperky, pekný účes, príjemnú vôňu a líčenie. Všetko si vyskúšajte vopred a včas, aby ste sa tesne pred plesom zbytočne nevystavovali stresu. Radšej trochu oddychujte a doprajte si zázračný čerstvý džumbier čiže zázvor. Je silne aromatický a pomerne štipľavý, ale zvýši tonus prípadného ochabnutého podkožného tkaniva a pokožku dobre prekrví. Na masku, ktorá eliminuje jemné vrásky, potrebujeme kúsok postrúhaného koreňa a lyžicu smotany alebo tučnejšieho jogurtu. Ak si zároveň dožičíte kúpeľ, nebuďte vo vani dlhú dobu, aby sa telo neprekrvilo až príliš, čo nie je žiaduce. Vo vode s nastrúhaným zázvorom a morskou soľou relaxujte maximálne desať minút. A potom už... šup do auta a hurá plesat!

Želám vám krásny nový rok, veľa úspechov a radosti, prinajmenšom ako na bále.

Vaša Irena

■ Autorka je publicistka

Foto: agentúra Sita a internetové zdroje

Návrhářka, která sází na

Okořeňte si šatník barevnými originály Ilony Donátové

■ Zdena Nováčková

Žena by měla trochu svádět a přitom zůstat dámou, říká módní návrhářka Ilona Donátová. První modely z její tvořivé dílny se objevují na našem trhu v roce 1991, o čtyři roky později už otevírá vlastní obchod a od té doby podnikání neustále rozšiřuje, i navzdory nepříznivým podmínkám pro podnikání v oděvnictví. V současné době zaměstnává 28 lidí. Navrhuje nadčasové modely z přírodních barevně upravovaných materiálů. *Kouzla s barvami jsou její velkou vášní. Proto v brzké době dokončí studium chemické technologie výroby na Technické univerzitě v Liberci, katedra textilní. Veškerý výrobní program a především materiály jsou její vlastní návrhy. Obléká ženy bez rozdílu věku a postavami. Modely se prodávají ve vybraných ateliérech v Čechách, Slovensku, Německu, Rakousku, Maďarsku.*

■ Je rozdíl mezi českým a slovenským zákazníkem?

Osobně žádný velký rozdíl mezi českou a slovenskou klientelou nepocítuji. Jsme si velmi blízko myšlením i stylem, tedy ani módní kolekce není třeba nijak zvlášť přizpůsobovat, na rozdíl od německé klientely, která má butikovou módu mnohem víc unisexovou. Tam vzorují odlišnější modelové řady. Snad jen, že na Slovensku je módní poradenství vzácnější a zákaznice jsou nadšenější... je víc zájemců než třeba v Praze.

■ Co vás přivedlo k tomu, že jste si otevřela obchod i v Bratislavě?

Myšlenka vznikla na výstavě v Bratislavě, tuším, že to byla Interмода a Slovenky byly z předváděné kolekce nadšené. Získali jsme tam hodně obchodních i osobních kontaktů, a na tomto základě stavíme dodnes. Správně Slovenky chodily do našeho ateliéru v Praze, takže odvahu otevřít obchod i v hlavním městě Slovenska jsem dostala, když jsem zaznamenala tento zájem. Při další návštěvě Bratislavy jsem se šla projít a objevila jsem obchod na Dunajské ulici, který byl k pronájmu a byla to láska na první pohled. A jsem v něm dodnes. K mým zákazníkům patří například paní Feldeková a Chudíková. Obě nás ve sdělovacích prostředcích velmi podporují. Paní Feldeková pravidelně moderuje v televizi Joj pořad „Sedm s ručením omezeným“ v mých modelech. I myšlenka autorské přehlídky jako divadelní představení v Národním divadle v Praze vznikla při jedné vernisáži na Slovensku v prostorách Zichyho paláce. Zmiňované dámy spolu s Patricií Jariabkovou zahájily moji výstavu divadelní scénkou, na kterou ostatní zákaznice a po-

zvaní hosté reagovali velmi vstřícně. Celá akce se dostala do srdečnější, osobnější roviny. Opět jsem si uvědomila, že Češi a Slovinci rozumějí stejnému humoru.

■ Co specifického nabízáte zákazníkům?

Především osobní přístup. Samozřejmosti jsou také úpravy oblečení (zkrácení, zúžení), ale snažíme se ženy zasvětit i do tajů rafinované módy, tedy jak využít oblečení ve vlastní prospěch. Mně osobně se nelíbí ten obepínající trend, zejména když je prokombinovaný s hlubokým výstřihem a krátkou sukní. Ten v mé kolekci skutečně nenaleznete, i když i mé modely jsou sexy, tedy alespoň si myslím. Žena by měla být trochu tajemná, a ne se prvoplánově nabízet. Pokud zápasí s oblejší postavou, je dobré soustředit se na detaily, jakými jsou šály, zdobné knoflíky, nabírané kapsy apod. Stejně tak je mezi ženami ustálený názor, že černá barva opticky zestihluje, ale to neznamená, že ženy musí chodit jen v ní. Využít můžou všech tmavých odstínů barvy, tj. bordové, švestkové, čokoládové nebo ocelové. Na jiných částech je potřeba celkový vzhled šatů rozjasnit, neboť zářivé barvy nabíjejí energii. A myslím si, že když je žena pozitivně naladěná, je i krásná, neboť duševní pohoda z ní vyzařuje. Když naše zákaznice projeví zájem, rádi ji bezplatně poradíme - nejhodnější barvy, střih či celkový styl.

■ Jaká je kolekce vašeho pro nadcházející jaro a léto?

Z materiálů jsem opět vsadila na bavlnu, úplety, hedvábí, šifón, háčkované a paličkované detaily. Upustila jsem od ostrých kombinací a výrazné barvy teď kombinuji s bílou, která je v podstatě jednotlivým prvkem

celé mé kolekce. Takže by se dalo říct, že kolekce je barevně umírněnější. Další barvy, které se objevují na modelech ve větší míře, jsou tyrkysová, růžová, oranžová, pistáciová, ale i barvy moře, tedy odstíny modré a zelené barvy. Větší extravaganci, pro mě typickou, jsem vetkla do střihů. Těm je společná asymetrie ve všech možných formách, tj. jde o nestejně dlouhé rukávy, šikmé lemy, asymetrické zipy nebo ozubené okraje. Snažila jsem se do základních střihů zapojit only ostré geometrické tvary, pro kubismus tolik typické, ale zároveň jsem je chtěla propojit s určitou nonšalancí, jemností a romantičností.

V modelech se snažím skloubit zdánlivě neslučitelné. A mám radost, když se žena díky správně zvolenému oblečení promění, zkrásní, tak, že je vidět její duše.

■ Jak se obrází na vašem podnikání nyní ekonomická situace?

Nějakou velkou změnu nepocítuji, ale bylo by samozřejmě příjemnější, kdyby dámy více podporovaly domácí původní módu, protože s nákupními řetězci a módou tržišť se těžko soupeří.

■ Další plány, sny?

V lednu jsem si uskutečnila jeden ze svých snů přehlídkou na Nové scéně Národního divadla. Byla hodnocena velmi příznivě, což mě nabilo energii i do budoucna. Takže si přeji zdraví a dostatek síly pokračovat. A snad přispět ženám k tomu, aby si více uvědomovaly samy sebe.

.....
■ Autorka je publicistka z Prahy
Snímky: Atelier Donát

originální barevné kompozice

Prodejny Ateliéru Donát

www.atelierdonat.cz

- Pasáž U Nováků, Praha 1
- Milady Horákové 36, Praha 7
- Palackého 58, Poděbrady
- Dunajská 1, Bratislava

Oľga Feldeková o modelch Ilony Dohnátové:

„Odkedy ma oblieka ateliér Donát, stúplo mi sebavedomie. Modely sú originálne a myslím, že nielen ja, ale každá žena si medzi nimi nájde náplasť na malé sebavedomie. Už sa obliekam iba u Donátky a v jej šatách trávim pred zrkadlom viac času ako kedysi. Obliecť tam vedie ženu na každú príležitosť: od športu cez slávnostné popoludnie až po večer. Stratila som strach, že ma ľudia budú kritizovať, čo som si to obliekla. Doteraz mi šaty z tohto ateliéru každý pochválil a ja tam s veľkou radosťou posielam i kamarátky. Len dvom osobám, ktoré nemám rada, som adresu predajne zatajila. Ale myslím, že si ju aj tak nájdu, lebo dobrý chýr sa šíri rýchlo aj bez mojej pomoci. A čo je hlavné - v šatách navrhnutých Ilonou Donátovou sa páčim aj manželovi.“

Na haluškách v pražskej Nekázanke

■ Jozef Gáfrik

Pre účastníkov februárového Slovenského plesu iste nebude nijakou novinkou, keď napíšem, že plesové halušky boli jedným z kulinárskych vrcholov večera. Bez akéhokoľvek zveličovania – chutili bezchybne. A to nie je len tak, veď podávať halušky vo veľkom je niečo úplne iného ako variť ich v domácej kuchyni pre tri-štyri osoby. Kto takúto úlohu zvládne po organizačnej, chuťovej i zrakovej stránke, ten akoby zložil gastronomickú maturitu.

Írečtý slovenský pokrm pochádzal tentoraz z česko-slovenskej reštaurácie Mr. Eivo, ktorá je od miesta konania plesu – Slovenského domu – vzdialená na dohodenie kameňom, sídli v blízkej ulici Nekázanka v Prahe 1. So Slavomírom Trenčanom, jedným z dvoch majiteľov reštaurácie, som si návštevu v nej dohodol hneď počas plesu.

Jedálny lístok prichádza e-mailom

Pravdepodobne každého hosťa, ktorý vojde do reštaurácie po prvýkrát, zaujme zvláštny názov. Je však zbytočné hľadať nad jeho významom. Dvojica terajších majiteľov jednoducho ponechala pôvodný názov, ktorý dal týmto priestorom predchádzajúci vlastník. Čo je nové, to je dodatok mena: „Česko-slovenská reštaurácia“.

Na pražské pomery vynikajúce situované priestory priamo v srdci mesta ukrývajú na prízemí a dvoch podzemných podlažiach úctyhodných 140 miest. Staré klenby vytvárajú štýlovú atmosféru a poskytujú stravníkom a návštevníkom dostatok súkromia. Tí prví sem chodia v dobe obeda, kedy reštaurácia varí cenovo veľmi výhodné jedlá, tí druhí predtým či potom. Reštaurácia ponúka záujemcom aj skvelú priateľskú službu – obsah denného jedálneho lístka rozosiela e-mailom na dohodnutú adresu každé ráno a vy sa môžete rozhodnúť, či ponuku v ten deň využijete alebo nie. Sám už tieto e-mailové správy dostávam a ich obsah sa vymyká len suchej reči jedálneho lístka. Zároveň je to totiž aj akási spoločenská rubrika priateľov reštaurácie. Napríklad nedávno, keď mala meniny Gabriela, autor lístka oznamoval, že v ten deň majú všetky Gabriely konzumáciu zadarmo.

„Druhé podzemné podlažie chceme v blízkej dobe zrekonštruovať a skrášliť“, hovorí o plánoch na vynovenie reštaurácie tridsaťtríročný Slavomír Trenčan, rodák z Humen-

ného, ktorý predtým pôsobil takmer osem rokov v Londýne. Je klaviristom a absolventom konzervatória, ale – ako tvrdí – zlákala ho teraz kultúra o niečo hmotnejšia, gastronomická.

V strede Prahy chce vytvoriť oázu, kde by sa stretali hlavne dve skupiny hostí – jednak mladí ľudia, jednak priatelia vybraných slovenských i českých jedál. Tomu prispôbuje aj cenovú politiku. Napríklad liter sudového znojemskeho vína Chardonnay (dobrej kvality!) tu stojí 150 korún, práve tak, ako liter moravskej frankovky. Pri bare sa čapuje Budvar (polliter dvanásťstupňového piva za 35 korún), čo má dva dôvody – po prvé, je to pivovar ešte stále v českých rukách a po druhé, jeho známosť medzi zahraničnými turistami je vraj najväčšia. Čo sa týka nápojov, reštaurácia má teda ešte čo doháňať, aby aj v tejto oblasti naplnila predsavzatie byť „slovenskou“. I borovička je zatiaľ moravská (Jelínek), ale na doplnení sortimentu kvalitnými výrobkami páleníc spod Tatier sa podľa slov majiteľov už pracuje.

Priateľská, domáca atmosféra

Zato o tunajších jedlách sa nedá povedať nič iného, len: pridte, ochutnajte – a vráťte sa. Šéfkuchárkou je Milena Velcová, ktorá predtým pracovala ako vedúca jedálne v pražskej nemocnici Motol. Tam síce varievala iné množstvá porcií, ale profesionálne zvyky zostali. Naučila sa už dokonale variť aj halušky i kapustnicu a keď náhodou potrebuje radu pri riešení konkrétneho slovenského gastronomického detailu, matka S. Trenčana Helena je poruke. Je síce právnička a venuje sa skôr administratíve, ale keď treba, vezme do ruky aj varešku. Kolektív dopĺňa pomocníčka v kuchyni Ukrajinka Olga, ktorá na nádhernú hlavnú triedu Kyjeva Kreščatik nedá dopustiť a hneď

Česko-slovenská reštaurácia Mr. Eivo

Nekázanka 6, Praha 1
Tel.: 224 212 239
e-mail: eivo-restaurace@email.cz
www.eivo-prague.cz

Otvorené denne od 9.00 do 23.00,
kuchyňa do 22.00

nám aj odporúča cestu tam. V kolektíve je aj Belgičan Suria, jeho matka, čašník Martin s koreňmi v Radvani nad Laborcom a skvelá barmanka Vítá.

V každom prípade zo všetkých ľudí, ktorí sa tu pohybujú, vyžaruje priateľská atmosféra a myslím, že aj hosť, čo príde po prvýkrát, sa tu cíti ako starý návštevník. „Personál je pre nás ako dobrý kamarát. Neveríme veľmi na systém, ktorý sa bežne praktikuje vo veľkých firmách. My dávame priestor všetkým, ktorí chcú pracovať a snažíme sa, aby prácu vykonávali s láskou, aby sa naučili aj tvorivo myslieť a prácu nevykonávať len mechanicky, ale aby ju brali ako svoju srdcovú záležitosť,“ hovorí S. Trenčan.

Názvom jedál nechýba vtip a ľahkosť. Do- volím si upozorniť aspoň na Českosloven- skú syrovú misu, zostavenú jednoducho, ale priam geniálne. Medzi celým radom zvučných šalátov talianskeho, gréckeho či univerzálneho pôvodu (desať druhov) sa nestratí ani „slovenský mrkvový s jabl- kami“ (150g, porcia za 40 korún). Pre lepší prehľad pripájam krátky výber z jedálneho lístka, ale úplný prehľad získate len tak, že sa sem vyberiete.

■ *Autor je novinár, v slovenskej krajan- skej tlači písal doposiaľ asi o tridsiatich slovenských reštauráciách v ČR*
Snímky: Slovpres

Z jedálneho lístka

Československá syrová misa z piatich druhov syra (250 g, ako predjedlo pre dve osoby – eidam, hermelín, niva, oštiepok, bryndza)	145 Kč
Grilovaný kozí syr s brusnicami ako teplé predjedlo (75 g)	65 Kč
Utopenec s pečivom	40 Kč
Bryndzové halušky so škvarkami (250 g)	120 Kč
Vyprážený oštiepok so šunkou v trojitom obale (150 g)	145 Kč
Paneka Juraja Jánošíka (bravčová sviečkovica, oštiepok, pikantné cesto – 150 g)....	150 Kč
Kuracie prsia lesnej panny Johany (preliate omáčkou z bylínok a smotany – 150 g)....	120 Kč

Prílohy

Hranolčky (150 g)	30 Kč
Dusená miešaná zelenina na masle (150 g)	35 Kč
Dusená ryža (150 g)	30 Kč
Žemľové knedle (160 g)	30 Kč

Typické denné menu – obvykle výber z piatich jedál

Domáci vývar	20 Kč
Ďalšia polievka býva zadarmo (zemiaková, kapustová a pod.)	
Kurča na paprike, cestoviny	75 Kč
Vyprážený karfiol, tatárska omáčka, varené zemiaky	75 Kč
Bravčové mäso na paprike čili, ryža	75 Kč
Kurča v pivnom cestíčku, hranolčky	85 Kč

Slavomír Trenčan (vpravo) za barovým pultom slovensko-českej reštaurácie v Nekázanke

Budatín, svedok zašlých čias

■ Helena Nosková

Na sútoku Kysuce a Váhu stojí hrad s okrúhrou masívnou vežou. Obkolesuje ho rozsiahly park, ktorý za Kysucou uzatvárajú svahy Rochovice a Brudňanky, predvoja Javorníkov. Na strane od Váhu sa rozkladá vrch Dubeň a Straník, v pozadí vidieť horské pásmo Malej Fatry. Zámok bol pôvodne vodným hradom, prestavaným neskôr do súčasnej podoby. *Dochované vodné hrady sú dnes vzácnosťou.*

tam vyhradené dve izbičky a okolo neho sa pomaly rozrastalo Kysucké drotárske múzeum. Vysokého, starého, elegantného pána asketického výzoru bolo možno stretnúť na prechádzke v anglickom parku okolo zámku. Park sám zakladal a dokiaľ to bolo možné, aj dopĺňal vzácnymi drevinami. Neopatrný dôchodok si možno zvyšoval honorármi za preklady z cudzích jazykov, ale po Žiline sa hovorilo, že prekladá zadarmo a zo záľuby, aby si udržal cvik a kontakt s ľuďmi.

Pohnutá história

Budatín poznamenali aj revolučné roky 1848 – 1849. Slovenskí dobrovoľníci, ktorých viedol Jozef Miloslav Hurban a ktorým velili cisárski dôstojníci Janeček a Zach z Těšína, sa tu stretli s maďarským vojskom. Maďari museli ustúpiť, ale pri odchode ešte stihli budovu zapáliť. Vtedy zhorela hradná knižnica a archív. Časť hradu rozstrieľali. Budatínsky hrad či zámok sa stále opravuje. Je sídlom žilinského Považského múzea, ktorého výstavné siene nájdeme vo vstupnej, už zrekonštruovanej budove. Samotný hrad však na opravu čaká.

Z architektonického hľadiska je to zaujímavá stavba, v ktorej nachádzame románsky i renesančný štýl. Príľahlé budovy poznamenali empír. V jednej z nich dlhé roky sídlil Štátny okresný archív.

Budatínsky hrad rozhodne stojí za návštevu, hoci jeho krásne interiéry nie sú práve prístupné. Považské múzeum vo vstupnej budove pripravuje zaujímavé výstavy. Jednu z nich pod názvom „Ako si žili ženy“ sme predstavili vo vlašajšom ročníku Listov.

Krásna je aj prechádzka po bývalom anglickom parku, kde sa dá postáť nad sútokom Kysuce a Váhu. Potom možno pokračovať po novom nábreží proti prúdu Váhu. Z nábrežia sa otvára krásny výhľad na Budatín i celú Žilinu.

■ *Autorka je historička a naša stála spolupracovníčka*

Snímky: Jiří Nosek

V písomných prameňoch nájdeme strážnu vežu už v roku 1250. Mala chrániť pred vpádmi nepriateľa z Jablunkovského priemysku. V listinách sa spomína aj dedina Wudatín, podľa ktorej získal hrad názov. Celý Budatín i s hradom je dnes súčasťou Žiliny. Rozrastajúci sa hrad chránila na západe rieka Kysuca, na juhu Váh, na severe a východe hlboké vodné priekopy. Preto je aj pôvodný názov Wudatín čiže Vodatín odvodený od vody. V roku 1321 sa tu vyberalo mýto od vážskych pltníkov a kupcov smerujúcich do Sliezska.

Už v 14. storočí stál na sútoku oboch riek pevný hrad, ktorý patrilo poľskému kráľovi Vladislavovi. Potom ho získal uhorský kráľ.

V prúde času

V roku 1431 Budatín prepadol Ján Jiskra z Brandýsa so svojimi bratřími a zmocnil sa hradu. Píše o tom i Alois Jirásek v diele Bratříci. Žigmundove vojská však bratříkov vyhnali

a Žigmud hrad daroval za verné služby jednému zo svojich veliteľov, hajtmanovi Ladislavovi z Hatnej. Tento český pán sprevádzal Žigmunda aj na korunováciu do Milána a Ríma. Vdova po ňom sa vydala za Gašpara Szuňoga z Jesenice, ktorý bol prívržencom kráľa Mateja. Matej dal hrad i obec Szuňogovcom do dedičného držania. V prvej polovici 16. storočia hrad temer zničili lúpežné hordy bratov Podmanických. Panstvo však museli napokon vrátiť právoplatným majiteľom.

Na mieste zničeného hradu postavili v 17. storočí Thökölyovci nový hrad. Jeho správcom sa stal spisovateľ Peter Hrabovský z Hrabova. V tej dobe tu žili jezuiti, ktorých však v roku 1685 obyvateľstvo Žiliny vyhlo.

Po roku 1798 získal Budatín rod Čákyovcov, ktorý panstvo odkázal grófke Ľudmille Lažanskej. Potom hrad znovu získali Čákyovci. Ich posledný potomok žil na zámku ešte na začiatku šesťdesiatych rokov 20. storočia. Mal

Poveš' o zamurovanej Kataríne na budatínskom hrade

Pán Gašpar Szuňog mal krásnu dcéru Katarínu, ktorej sa dvoril mladý pán Fogáč z Haliča. Údajne bol chudobný. S Katarínou sa stretával, keď bol hradný pán na love. Szuňog sa však rozhodol, že Katarínu vydá za mocného a bohatého pána Jakušiča z Oravy a Vršatca, svojho priateľa, postaršieho muža. Keď na jednom hradnom hodovaní zavolať k sebe Katarínu, vyzval prítomných, aby oslávili jej zasnuby s pánom z Vršatca. S Katarínou sa zatočil svet.

Padla k otcovým nohám na kolená, objala mu nohy a v slzách ho prosila, aby ju nenútil do sobáša s pánom Jakušičom. Priznala sa v plači, že sa už sľúbila mladému Fogáčovi. Otec sa na ňu veľmi nahneval. Surovo ju odstrčil a vyriekol nad ňou ortiel: „Strať sa m i z očí, ty odporná nevďačnica. Tak takto ty konáš poza môj chrbát! Zliezaš sa s takou chudobou ako je Fogáč. Ja ti ukážem! Pán z Vršatca počká na tvoju odpoveď tri dni. Dva dni máš na rozmyslenie. Pamätaj na môj hnev a hľad' sa rozhodnúť správne! Ináč uvidíš!“

Hostina pokračovala, hudci hrali, hodovníci jedli a pili a snažili sa uchlácholiť nahnevaného hradného pána.

Tretí deň si Szuňog zavolať Katarínu. Keď mu povedala, že od mladého Fogáča neustúpi ani za cenu života, prikázal ju zamurovať do hradného výklenku pod strážnou vežou. Potom sa vypravil i s družinou na niekoľkodňový lov do neďalekých hôr. Jeden zo sluhov sa okamžite vydal na hrad Halič, aby Fogáčovi oznámil, čo sa stalo Kataríne. Mladý Fogáč so skupinou zbrojnošov počas troch dní dorazil do Budatína a vyslobodil vysilenú Katarínu. Odviezol ju k sebe, na hrad Halič.

Szuňog bol po návrate veľmi pobúrený. Jeho priateľ Jakušič sa okamžite vypravil pod haličský hrad, kde Fogáča ako únoscu devy vyzval na verejný súboj. Fogáča v ňom smrteľne zranil a ten skončil v naručí Kataríny. Pán Jakušič vzápätí vrátil Katarínu na budatínsky hrad, kde sa onedlho konala svadba. Po nej sa Katarína presťahovala na hrad Vršatec. Hovorí sa, že často sedávala v hradnom okne a upierala oči smerom k Budatínu, kde prežila

detstvo i ďaleko k hradu Halič, kde bol hrob pána Fogáča.

Výklenok, do ktorého Katarínu zamurovali, vidieť na budatínskom hrade dodnes.

(hn)

Boris Kršňák je rád sám sebou a v živote sa nenudí

■ Jarmila Wankeová

Od prvej chvíle, čo sa tu, v Prahe, objavil medzi nami Boris Kršňák, nebolo možné si ho nevšimnúť. Neprehliadnuteľný bol zjavom, prejavom, výkonmi. Či už uvádzal niektoré zo spoločenských podujatí Slovákov, či prednášal úvodné slovo na vernisáži výstavy, či písal článok do niektorého z periodík... Skrátka vyčnieval. Priateľský, usmievavý, ochotný na slovíčko kedykoľvek. Tak aj teraz, keď sme ho oslovili, aby poodhalil čo-to zo svojej minulosti i prítomnosti: teda ako sa napĺňajú jeho očakávania, s ktorými (naisto) prišiel do Prahy.

■ **Je to už zopár rokov – odhadujem tak štyri-päť, ale čas nemilosrdne letí – čo žijete v Prahe. Čo vás priviedlo do Českej republiky?**

Sú to presne štyri roky. V zmysle známeho príslovia „za všetkým hľadaj ženu“, aj v mojom rozhodnutí zohrala žena veľkú úlohu. Pravdou je však aj to, že som do Prahy zo Slovenska intenzívne cestoval niekoľkokrát ročne už dobrých dvadsaťpäť rokov predtým. Toto mesto mi bolo vždy blízke a asi aj súdené. Dnes hovorím, že sa mi to malo stať skôr.

■ **Na Slovensku ste mali dobré profesionálne zázemie. Pracovali ste v bankobystrickom rozhlase ako redaktor a moderátor. Súdim, že ste sa stretávali s tvorivými osobnosťami, ako boli napríklad spisovateľ Pavel Hružík, textár Alojz Čobej, tvorca známeho bankobystrického Rádiovikendu Fedor Mikovič a iní, ľudia zo sekcie ľudovej hudby, ktorí nielen vysielali, ale sa aj organizačne podieľali na folklórnych festivaloch na Detve, na Orave aj inde. Mohli by ste nám priblížiť toto ovzdušie?**

Som rád, že som ešte zažil rádio Regina, plné naozajstných profesionálov, od ktorých sa človek mohol veľa naučiť. Zároveň som bol asi jedným z prvých, ktorý tam možno priniesol trochu nový vietor. Neskromne však poviem, že tiež založený na profesionalite. Prišiel som do redakcie v roku 1992. Dodnes si pamätám, ako boli niektorí kolegovia v šoku, že po týždni v rádiu som už naživo moderoval. Dovtedy to bolo možné po mesiaci, aj neskôr... Z ľudí, ktorých ste spomenuli, znamenalo pre mňa veľa napríklad

to, že som mohol povedať, že Pavel Hružík je mojim kolegom. Veľa som sa naučil aj od Fedora Mikoviča, najmä z publicistickej práce – a Alojz Čobej, okrem toho, že bol známym textárom a vedúcim hudobnej redakcie, bol pre nás aj studnicou krásnej slovenčiny. Vďaka tejto rozhlasovej stanici som sa dostal do styku s ľuďmi, ktorých som dovtedy obdivoval len z diaľky. A teraz nemyslím len politikov a prezidentov. V tomto prípade ide totiž u nás, žiaľ, skôr o úctu k funkcii, než k osobnosti, ktorá funkciu zastávala. Ale stretol som napríklad jedného zo zakladateľov konceptuálneho umenia Američana Josepha Kossutha alebo amerického klarinistu maďarského pôvodu Joea Muranyiho, ktorý hrával u Louisa Armstronga. Priznáva sa síce k maďarským koreňom, ale aj podľa mena uznáva, že jeho predkovia prišli od Muráňa.

■ **Väzby na Slovensko ste neprerušili ani v Prahe, ba v mnohom na nich staviate. Ste nielen spravodajcom Slovenského rozhlasu v Českej republike, ale pokračujete aj v aktívnej účasti na rôznych akciách, akými sú napríklad „Víkend atraktívneho divadla“ vo Zvolene či „Literárna jar“ v Martine.**

Nezakrývam, že pokračovanie v mojej doterajšej činnosti na Slovensku ma samého teší. Vďaka tomu, že sa svet zmenšuje, som sa presvedčil, že niekoľkodňový medzinárodný festival vo Zvolene môže človek organizovať aj z Prahy. Dokonca v niečom je to aj lepšie, myslím, že práve vďaka tomu sa mi podarilo na 20. ročník tohto festivalu dostať aj poslednú osobnosť vo funkcii prezidenta u nás, Václava Havla. Dokonca, kvôli tomu pán exprezident nešiel na prvú premiéru

svojej hry do Slovenského národného divadla, ale bol až na druhej. Rovnako tak si vážim aj možnosť spoluutvárať spomínané martinské podujatie. Hlavný organizátor Peter Cabadaž zo Slovenskej národnej knižnice mi dal voľnú ruku, takže každoročne tam pripravujem vlastný program, stretnutia s osobnosťami z literatúry.

■ **Zároveň je nemálo podujatí v Prahe, kde sa s vami možno stretnúť ako s moderátorom. Isto nie som prítomná všade, ale zažila som vás moderovať folklórny festival „Praha, srdce národov“ či podujatia k výročiam Klubu slovenskej kultúry. Na to, aby bolo možné zhostiť sa takej úlohy, treba mať okrem skúsenosti aj prehľad v tej-ktorej oblasti, nehovoriac o tom, že človek musí mať esprit, aby na pódiu vyžaroval čosi do okolia. Ako pristupujete k takýmto vystúpeniam?**

Moderovanie mi je veľmi blízke od novembra 1989, kedy som sa tejto úlohe učil na novembrových tribúnach a v rôznych politických diskusiách. Okrem toho mám za sebou skúsenosť profesionálneho i amatérskeho herca. Som človek veľmi zvedavý a nakoniec aj profesia redaktora vyžaduje mať dosť slušný prehľad. Od detstva som sa pohyboval v kultúre a umení, a človek, ktorý vie o umení trochu viac, a neostáva na úrovni „páči sa – nepáči sa“, veľmi dobre vie, že orientovať sa v tejto oblasti znamená aj orientovať sa vo svete, poznať trochu históriu sveta i myslenia, a tak toto poznávanie ide akosi logicky s mojou profesiou po celý život.

■ **Samostatnou kapitolou je výtvarné umenie. Ste majiteľom galérie Artandcon-**

Boris Kršňák, ako ho poznáme – s mikrofónom v ruke, tu v rozhovore s podpredsedom vlády Slovenskej republiky Dušanom Čaplovičom (vpravo) pri vlnajších oslavách výročia Slovenského národného povstania v Prahe

cept a uvádzate aj výstavy v iných výstavných sieňach, spomeniem napríklad galériu SOGA v Prahe, kde ste uvádzali výstavu diel Dezidera Tótha. A zase platí: stavať možno najmä na tom, čo už človek prežil – ak taká možnosť existuje, inak je nutné našťudovať si čo najviac materiálu. Prítomní na vernisáži bezpochyby ocenia, ak je slovo o výtvarníkovi podané nielen zo študijných materiálov, ale ak sa opiera napríklad aj o spoločné zážitky s umelcom. Alebo sa mylím?

Aj v tomto prípade asi platí to, čo som odpovedal na predchádzajúcu otázku. Je pravda, že aj mnohí moji slovenskí kamaráti a známi ostali prekvapení, keď som sa začal angažovať vo výtvarnom umení. Pravdou však je, že som od malička vyrastal s obrazmi na stenách od takých autorov ako Sokol, Bazovský, Alexy, Fulla a ďalší. Mama zbierala obrazy a ja som do umenia začal hlbšie prenikať na začiatku osemdesiatych rokov vďaka môjmu bratrancovi Dušanovi Brozmani, ktorý vyštudoval dejiny umenia na univerzite v Zürichu a venuje sa českému a slovenskému umeniu. Vlastne dnes tvoríme tandem. Dušan vymýšľa projekty, kým majú úlohou je získať na ne peniaze a výstavu pripraviť. A ak ma dnes niektorí známi umelci sami oslovujú, aby som im otvoril výstavu, je to pre mňa veľká česť.

■ **Najnovšie ste v literárnej kaviarni v Rětězovej ulici v Prahe rozbehli sériu besied so slovenskými literátmi. Boli tu zatiaľ Martin Solotrúk, Mária Kopcsay, Erik Groch a niektorí ďalší. Ako je koncipované toto podujatie a kto ešte príde?**

Podujatia boli pokusom osloviť českého čitateľa a presvedčiť ho, že slovenská literatúra existuje, je dobrá a stojí za to sa s ňou zoznámiť. Pri nesmierne bohatej domácej produkcii a pohľade do sveta, ktorý, akosi prirodzene, sa obracia skôr na západ, je to nesmierne ťažké. Preto sme v decembri minulého roku s Robom Gálom prestali. Povedali sme si, že si dožičíme prestávku, ale nevylučujeme, že v podobnej činnosti budeme o krátky čas pokračovať.

■ **Fungovať v takej širokej škále oblastí – najmä umeleckých – a pohybovať sa v Čechách i na Slovensku je pravdepodobne náročné po všetkých stránkach. Ale zároveň je možné využívať znalosť prostredia, vybudované kontakty... Čo vás najviac poteší? Vydanená akcia, záujem zo strany českej verejnosti či tlače alebo je to jednoducho váš život, v ktorom sa pohybujete tak či onak?**

Asi najkomplexnejšia odpoveď bude, že je to môj život – prostredie, ktoré je pre mňa prirodzené a v ktorom sa cítim dobre. Už som vo veku, keď som si povedal, že ak to bude možné, budem robiť len to, čo ma baví. Zatiaľ sa mi toto predsavzatie darí naplňovať, takže vlastne ani necítim, že pracujem, lebo akoby som si len naplňoval život – čo platí o mojej rozhlasovej práci, ale aj o ďalšom snažení v oblasti kultúry a umenia.

■ **Ako vyplýva z toho, čo ste povedali, zúčastňujete sa aj na činnosti slovenských krajských združení a zároveň**

idete cestou sólového tvorcu. Pomohli vám spolky prispôbiť sa českému prostrediu a čo v súčasnosti sám považujete za svoj domov?

Priznám sa, že nie som celkom spolkový typ. Spájanie sa za účelom niečoho, na čom som sa nijako nezaslúžil a nemôžem nijako rozvíjať, to mi nie je blízke. Priateľov si vyberám na základe iných, oveľa náročnejších kritérií. Na druhej strane, aj tieto spolky pripravujú množstvo zaujímavých akcií. Ak sa v niečom stretne, nevyhýbam sa, rád spolupracujem na veciach, ktoré majú zmysel, prípadne prijmem aj pomoc pri mojej vlastnej akcii, ak mi ju ponúknu. Určite som vďaka spolkom spoznal mnoho ľudí, s ktorými som v kontakte. Ale, budem úprimný, nemôžem povedať, že by pre mňa týchto ľudí objavili spolky, skôr urýchlili proces spoznávania či kontaktovania sa. Často stojí všetko na osobnosti, a nie na spolku či funkcii. Za všetky skúsenosti spomeniem bývalého riaditeľa Slovenského inštitútu v Prahe Igora Otčenáša. Bol to veľmi kultúrny a agilný človek. Za neho inštitút žil a produkoval prevažne zmysluplné akcie, ktoré oslovili aj náročnejšieho českého návštevníka, nielen ľudí, čo chodia na programy hádam len kvôli občerstveniu. Čiže spolupracujem, keď cítim hlbší zmysel, nič nerobím preto, že ide o niečo slovenské alebo že je to niečo, na čo sa dajú zohnať peniaze... Po ňom, žiaľ, ostalo takmer vákuum.

■ **Rozhovor pripravila naša stála spolupracovníčka, slovenská novinárka z Prahy Snímka: Iko Keson**

Aj keď diváci tleskajú, otázniky zostávajú

Po tom, čo sa slovenská filmová tvorba prebúdzala z letargie, sa jedným z talentovaných filmových tvorcov ukázal byť Marko Škop (1974). Za celovečerný debut „Iné svety“ získal v roku 2006 zvláštne uznanie v súťaži dokumentárnych filmov na karlovarskej prehliadke, ako aj cenu divákov. Ako producent intimného diela „Slepé lásky Juraja Lehotského“ má zase zásluhu na ocenení udelenom na vlaňajšom festivale v Cannes. A za najnovšie dielo „Osadné“ sa môže tento mladý režisér tešiť z ceny za najlepší dokumentárny film v dĺžke nad 30 minút z posledného karlovarskeho festivalu. Po uvedení na Slovensku sa film dostal vo februári aj do českej distribúcie a prirodzene vzbudil pozornosť kritikov. Recenzie, ktoré sme našli v českej tlači, sú väčšinou pozitívne. No našli sme aj hodnotenie trochu kontroverzejšie, najmä z hľadiska filmárskej práce a predpokladaného dopadu na diváka (autor Otto Bohuš, časopis Respekt, september 2009), ktoré sa nám zdalo fundované a výstižné. Text publikujeme v preklade do slovenského jazyka a v mierne skrátenej verzii. (jw)

Pred absolvovaním dokumentárnej tvorby na bratislavskej Vysokej škole múzických umení vyštudoval Marko Škop žurnalistiku a „umenie novinárskej skratky“ mu dobre slúži aj pri výbere tém a pri komunikácii s divákmi. V diele „Osadné – Brusel – Osadné“ autor urobil hlavnými hrdinami troch ľudí, z ktorých dvaja žijú v malej dedinke Osadné na východnom Slovensku. Pravoslávny kňaz Peter Soroka, starosta obce Ladislav Mikuláško a rusínsky aktivista Fedor Vico sú Rusini, príslušníci národa, ktorý pomaly vymiera. Tato informácia sa objavuje v každej zmienke o filme a aj katalóg z karlovarskeho filmového festivalu ponúka výklad, že M. Škop sa snaží podať správu o mentalite Rusínov: „Podobne ako v predchádzajúcom diele ‚Iné svety‘ leží režisérovi na srdci autenticita ‚neglobalizovaného‘ jedinca, ktorého však tentoraz vníma oveľa viac v kontexte jeho komunity.“

To je však omyl a sám tvorca v jednom rozhovore vysvetľuje, že hlavným popudom pre vznik dokumentu bola správa o možnosti každého poslancu Európskeho parlamentu pozvať si do Bruselu každý rok až sto hostí z krajiny, ktorú zastupuje.

Vtip dokumentu je teda postavený na príkrom strete dedinskej mentality so zástupcami európskeho zákonodarného zboru - nie na pozorovaní Rusínov. Inak by sa nám národnostný portrét nebezpečne scvrkol na pár kolorovaných obrazov: starosta je vo funkcii od roku 1971 a aj to je už asi na zápis do Guinnessovej knihy rekordov. Kňaz nosí dlhé fúzy a okolo seba smelo máva kropeničkou, kým rusínsky aktivista by všetkých nečestných politikov najradšej postrieľal (aspoň symbolicky, keď už nie samopalom). Prípravy na cestu a napokon i samotná návšteva Bruselu sú momentmi, pri ktorých sa publikum v kine smialo najviac. V týchto scénach vynikne čisto utilitárne použitie kamery, ktorá je tu len pre vizuálnu formuláciu načasovaného gagu („patálie“ na eskalátore, ušasnutý pohľad na atómium a podobne).

Z nasledujúcich „rekapituláčných“ rozhovorov silne cítiť, ako veľmi režisér túžil zachytiť práve túto konfrontáciu, teda to, ako obyvatelia „najvýchodnejšej hranice Európskej únie“ sformulujú vlastné pocity zo stretnutia s inštitúciou, ktorá je v očiach niektorých ľudí byrokratickým symbolom únie. A opäť nie sme sklamaní: kňaz Soroka medituje nad možnosťami politikov, pričom najväčším chudákom je podľa vlastne americký prezident, ktorý bez armády pomocníkov nezmôže nič, len potriasa rukami ostatným a podpisuje nastrčené lajstrá.

Dramaturgicky je film rozpoltený; má síce jasnú štruktúru so symbolickým záverom zrodzenia nového života (a pochovania starého), ale je to viac či menej len koláž vtipných a akoby vtipných scénok.

Pre režijný prístup M. Škopa je príznačný osobitný a divákmi dobre prijímaný mix dokumentárneho a hraného filmu. Niektoré sekvencie, zjavne inscenované pre kameru, však až zarážajú plytkosťou použitých klišé. Bolo by asi úprimnejšie, keby na začiatku diela vystúpil sám režisér a povedal: „Dobrý deň, ja som Marko Škop a budem vás teraz hodinu zabávať.“ Inak sa nad dokumentom znáša falošný tieň autora, ktorý sa vo filme snaží byť neviditeľný - to nie ja, to realita. Keď sa už režisér v dokumente inscenuje (čo samozrejme môže, majstrom v tejto disciplíne je napríklad americký režisér Michael Moore), mal by do diela vryť čitateľný autorský odtlačok, ktorý diváka vyprovokuje k nájdaniu novým súvislostí

- či už s nimi človek súhlasí alebo nie. Tento film sa tvári, že objavuje nové rozmery života v Európskej únii,

osobne v ňom však vidím hlavne umelecké mantinely televíznej publicistiky. CHÝBA PORIADNA FACKA. Film M. Škopa mi pripomína facebookovú položku „Najdôležitejšie udalosti“ - človek na ne vyhladovane klikne, keď je v práci nuda. Bude mať najviac komentárov a veľa stiskov tlačidla „Páči sa mi“. Rýchlokurz dedinskej mentality strácajúcej sa Rusínov nie je nijakým progresívnym dielom s netradičným svetonázorom a priebojnou estetikou, ale zručne pripraveným produktom.

Voči tomuto milému hodinovému dielku však netrpím nijakými predsudkami. Pri jeho sledovaní som si ostatne celkom dobre oddychol, spolu s kinosálou. Hlavnú karlovarsku cenu za dokumentaristiku udelenú tomuto ľahkému romániku však navrhujem považovať za omyl, keď sa porota dala akiste uniesť estetickými meradlami ceny divákov.

Budem preto len a len rád, keď mladí dokumentaristi prestanú hľadať témy filmov v čo najzaostalejších krajinách (a dojímať sa nad objavovaním mimozemskej civilizácie) a namiesto toho nás uzemnia nejakou poriadnym výkričníkom. Stále mi v autorskej česko (-slovenskej) dokumentaristike zúfalo chýba dielo, ktoré by si neúctivo posvietilo napríklad na detskú pornografiu, na podobnosti medzi mafiou a štátnou správou, na obľubu videochatového podnikania medzi vysokoškoláčkami, na pravidlá výroby verejnej mienky, na volebné preferencie obyvateľov pražského Južného Mesta a bratislavskej Petržalky, na fungovanie Českej televízie alebo trebárs hanebnej inštitúcie OSA (ďalších desať tém vysypem na požiadanie z rukáv). Potlesk na záver takého diela asi nebude príliš intenzívny, zato však sa konečne uvidíme v zrkadle. Aspoň na šesťdesiat minút. A pokojne aj bez festivalových vavrínov. Alebo už je spoločenská angažovanosť tvorcov minulosťou?

.....
■ Článok sme prevzali z časopisu Respekt.

Ilustračná snímka: archív

Nový život v starých súčiastkach

■ Veronika Nováčková

Tlačidlá z telefónnych búdok sa menia na náušnice. Z plošných spojov sú manžetové gombíky a z nefunkčných počítačov – lampy. Z rôznofarebných drôtov vznikajú zase originálne misy. *Materiál, ktorý už neslúži pôvodnému účelu, inšpiruje k inému použitiu, novému a neobvyklému.*

Vznik kolekcie originálnych šperkov, ako aj módnych a bytových doplnkov vyrobených z recyklovaných materiálov, umožnil ojedinelý neziskový projekt pod anglickým názvom „Trash Made“, v preklade „vyrobené z odpadu“. Ten iniciovala akciová spoločnosť Rema Systém, ktorá sa zaoberá zberom a recykláciou elektrotechnického odpadu. Projekt sa zrodil vďaka jej spolupráci so skupinou umelcov, návrhárov, umeleckých remeselníkov a výrobcov. Spoločnými silami ožívajú časti starých elektrických zariadení a dbajú na to, aby aj napriek použitiu recyklovaných materiálov šlo o bezpečné umelecké predmety s vysokou úrovňou spracovania. Prvým výrazným úspechom tohto projektu boli vlni tri nominácie na cenu českého designu – Czech Grand Design.

Kolekcia sa dá hodnotiť z rôznych uhlov pohľadu a podľa mnohých kritérií. Výrobky sa líšia nielen určením a použitým materiálom, ale aj dušou, ktorá predstavuje spojenie ich minulého a súčasného života. Každý predmet má preto nejaký príbeh. Tak sa pri náušniciach s názvom „Romantik resist“ dozvedáme, že sú vyrobené z elektrických odporov, ktoré predtým vzdorovali všemoc-

nému elektrickému prúdu... Alebo že lampa „Hard disko guľa“ je vyrobená zo šesťdesiatich kovových dosiek pokrytých tenkou magnetickou vrstvou, do ktorých sa kedysi zapisovalo množstvo najrôznejších informácií. Pravda, akých konkrétne, to sa už nikdy ne dozvieme.

Všetky predmety sú z materiálov a súčiastok už raz použitých. Pôvodne mali byť recyklované alebo navždy zničené. Fascinujúca rôznorodosť tvarov, farieb a materiálov sa však priam núka na ďalšie využitie. Originálny projekt dáva neživému kovu a umelej hmote nový tvar, novú funkciu, nový životný náboj. Kolekcia je obmedzená určitým počtom kusov, pretože moderná technológia sa neustále mení, čím tvorcom poskytuje vždy novú a inšpirujúcu matériu.

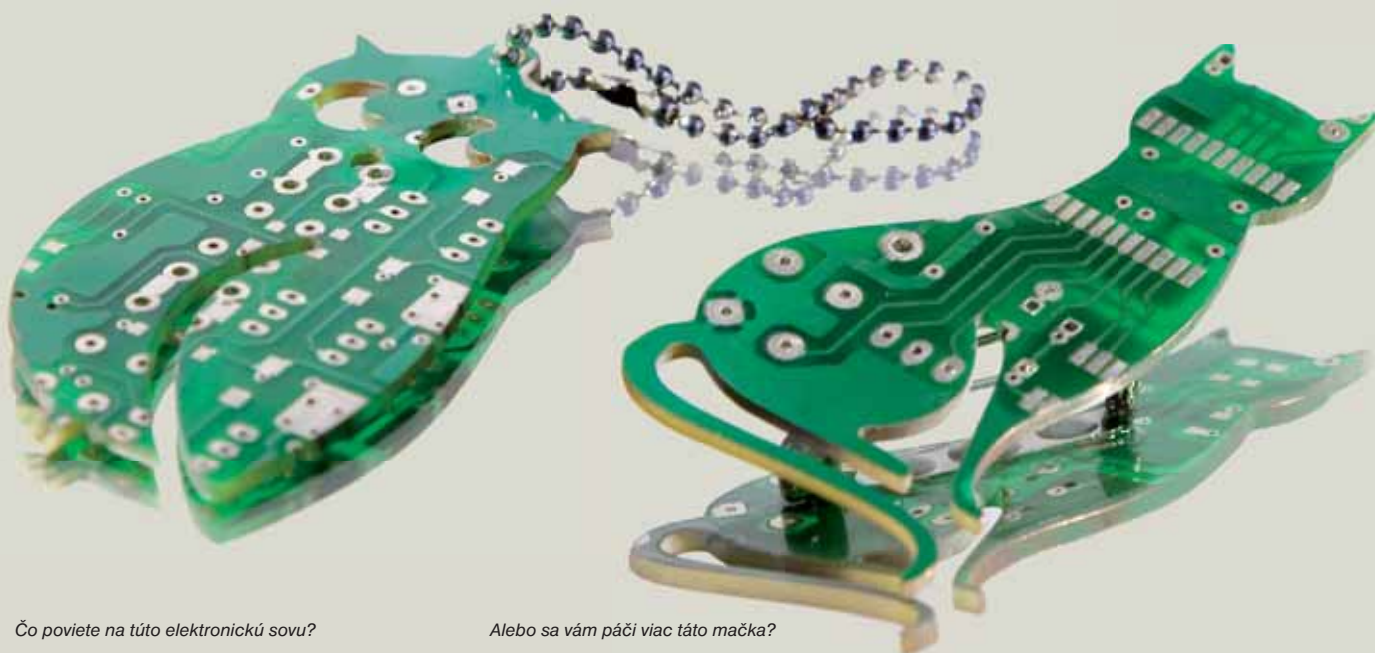
Každý výrobok je obrazom tvorcov, ktorí vymýšľajú a vytvárajú jeho podobu. Umelecké výtvy z použitej telekomunikačnej a výpočtovej techniky navrhla trojica mladých návrhárov Anna Kozová, Linda Čihařová a Jana Krovová. „Cieľ a filozofia je rovnaká – vytvoriť kolekciu, ktorá na prvý pohľad zaujme nápaditým tvarom. Zároveň by však mala zákazníka podnietiť, aby sa zamyslel nielen

nad osudom jednotlivých predmetov i materiálov, ale aj nad vlastným postojom k životnému prostrediu a udržateľnému rozvoju,“ zhodla sa trojica mladých umelkyň.

Celá kolekcia je k dispozícii na internetových stránkach trashmade.cz, kde si môžete jednotlivé predmety detailne prehladať a vďaka elektronickej predajni aj kúpiť. Marcovou novinkou je spolupráca s telekomunikačnou firmou Vodafone, ktorá sa rozhodla, že tento projekt využije pre marketingové účely – dala vyrobiť limitovanú edíciu šperkov z elektrického odpadu v počtu 2120 kusov. Tie poslúžia ako výraz vďaka zákazníkovi, ktorí odovzdajú na recykláciu nepotrebný mobilný telefón. Podmienkou je, aby ho odovzdali do predajne tohto telefonického operátora.

Na záver dodejme, že projekt je neziskový, a tak sa všetky zarobené peniaze vracajú naspäť do vývoja a výroby nových umeleckých predmetov. Časť výroby prevzali na seba takzvané chránené dielne, ktoré zamestnávajú telesne postihnuté osoby.

.....
 ■ Autorka je česká publicistka z Prahy
 Snímky: Vodafone

Čo poviete na túto elektronickú sovu?

Alebo sa vám páči viac táto mačka?

Slovensko na výstave Holiday World 2010

■ Martin Mokran

Na počiatku tohto článku bolo internetová pozvánka, na ktorej stálo veľkým písmom: „Kuboff-Krystoff Hotels si vás dovoľujú touto cestou pozvať na medzinárodnú výstavu cestovného ruchu Holiday World 2010, ktorá sa uskutoční 4. – 7. februára 2010 v priestoroch Výstaviska v Prahe-Holešovičiach. Neváhajte a navštívte náš stánok LK 190!“ A pretože podobné pracovné pozvánky bez hlbšieho dôvodu neodmietam, označený stánok som naozaj aj vyhľadal.

V ňom som stretol hoteliera Petra Kubova, ktorý – ako sa vzápätí ukázalo – patrí medzi skúsených odborníkov v oblasti cestovného ruchu. Na Slovensku má v prevádzke hneď tri hotely. Prvým je Nezábudka v tatranskej Štrbe, ktorá bola kedysi rekreačným zariadením košického mäsokombinátu. Druhým je Kriváň na Podbanskom a tretím – hotel Eden v Piešťanoch.

V centre slovenského kúpeľníctva sa Peter Kubov pred niekoľkými rokmi liečil po ťažkej autonehode a mesto sa mu zapáčilo tak, že pri prvej novej príležitosti si tu vzal do prenájmu hotel. O turistoch z Českej republiky hovorí, že tí ho nikdy nesklamali. Na Slovensko prichádzajú kríza-nekríza a tvoria dôležitú časť jeho klientely. „A ak k nim pribudnú aj českí Slováci, nenahnevám sa“, dodáva

s úsmevom. Tvrdí, že ekonomická recesia sa serióznym slovenským podnikateľom v cestovnom ruchu príliš nedotýka, pravda, za podmienky, že majú v poriadku pomer medzi cenou a kvalitou ponuky.

Do Prahy prišiel predovšetkým s ponukou špecifických oddychových pobytov, ktoré ponúka ako súbor viacerých služieb – ubytovania, stravovania, športu a relaxácie – v jednotnej cene. „Ak budete organizovať nejakú čitateľskú súťaž, rád venujem takýto pobyt aj vám, ako cenu výhercovi“, stihne povedať ešte predtým, ako ho hosteska odvoláva k iným návštevníkom veľtrhu.

Hneď vedľa sa návštevníkom predstavujú ďalší slovenskí vystavovatelia, z ktorých viacerí využili ponuku Slovenskej agentúry cestovného ruchu a vystavujú v združenej expozícii. Takáto účasť je pochopiteľne ekonomicky výhodnejšia a z hľadiska prítiahnutia návštevníkov možno aj efektívnejšia. Expozícia je totiž reprezentatívna, keď ju oživujú napríklad aj kuchári, ponúkajúci okoloídúcim voňavé a pariace sa bryndzové taštičky.

Túto možnosť využila aj Renáta Hermysová, ktorá sa venuje výrobe slovenskej majoliky. Jej pestrofarebné figúrky a predmety lákajú oko návštevníka už zďaleka. Sympatická podnikateľka z Pezinka sa pustí do reči s každým záujemcom a bez známky únavy vysvetľuje tajy výroby keramiky. V tomto ohľade je osobou nanajvýš povolanou. Nielenže zamestnáva v dielni asi desať umelcov, ale – čo je dôležité – neučila sa u nikoho iného, ako u národného umelca Ignáca Bizmayera z Modry. I táto expozícia presvedčivo dokumentuje, že slovenský cestovný ruch je na dobrej ceste, pokiaľ ide o ofenzívnosť ponuky skĺbenú s pútaovou prezentáciou.

Hoteliér Peter Kubov (vľavo) v rozhovore s autorom článku, vpravo pri stole spolupracovník Listov Ján Hadraba

Jana Kalinčíková, chatárka zo Zamkovského chaty vo Vysokých Tatrách (vľavo) a Danka Velecká, manažérka spoločnosti Golf International z Veľkej Lomnice v rozhovore pred veľkou fotografiou tohto golfového areálu

Ďalšie dve mladé dámy – vystavovateľky sú z Vysokých Tatier. Jana Kalinčíková pracuje ako chatárka na vysokohorskej Zamkovského chate (1475 m. n. m.) a súčasne je aj poslankyňou mestského zastupiteľstva. Ako píšeme na inom mieste v tomto časopise, Jana Kalinčíková bola jednou z dvojice poslancov, ktorí hlasovali proti prijatiu nového územného plánu Vysokých Tatier. Preto sa aj reč hneď stáča na budúcnosť cestovného ruchu v slovenských veľhorách. „Myslím, že niektoré rozhodnutia sú vyslovene chybné. Veď z Vysokých Tatier nechceme mať zastavanú plochu, betónové mesto, ale ostrov krásnej prírody, do ktorého sa ľudia budú radi vracieť,“ poznamenáva vecne, ale i smutne.

Veďľa nej stojí Danka Velecká z Veľkej Lomnice, ktorá prišla na veľtrh lákať českých golfistov. Pracuje ako manažérka golfového strediska s anglickým názvom „Black Stork“ – teda v preklade čierny bocian – a na obrazovom materiálne presvedčivo dokumentuje, že také kvalitné ihrisko a golfová škola sa v strednej Európe len tak ľahko nenájdu.

◆ ◆ ◆

Dojem z návštevy slovenských stánkov je vynikajúci. Vidno, že trh robí svoje. Ľudia, ktorí na tomto veľtrhu zastupujú slovenské zariadenia cestovného ruchu, sú všetko profesionáli a zároveň oduševnení propagátori slovenských turistických krás. Zostáva len dúfať, že cestu do Prahy nemerajú nadarmo.

■ Autor je novinár
Snímky: Slovespress

Takto vyzeral oficiálny stánok Slovenskej republiky

Renáta Hermysová z Pezinka sa na pražskom veľtrhu predstavila krásnou keramikou z vlastnej dielne

ČESKÝ ROZHLAS

VYSIELANIE PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ČR

ČRo 1 Radiožurnál	utorok	20:05 – 21:00
ČRo Brno	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo České Budějovice	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Hradec Králové	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Olomouc	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Ostrava	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Plzeň	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Regina Praha	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Region, Vysočina	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Sever	pondelok, streda	18:45 – 19:00 / 19:45 – 20:00
	piatok 19:30 – 20:00	(zostrih utorkového Radiožurnálu)

Komédia, ktorá nestarne

Z bratislavskej premiéry Goldoniho hry „Vejár“

■ Mirjana Šišoláková

„A tu je piata: veľká komédia. Veľká hovorím preto, lebo táto komédia ma stála veľké úsilie a rovnako veľké úsilie musia vynaložiť aj herci, aby ju zahráli. Toto úsilie zahŕňa veľké sústredenie, nejakú tú skúšku navyše, ale také sú komédie, ktoré dajú zažiť talentu a schopnostiam hercov veselohier,“ píše Carlo Goldoni v roku 1764 priateľovi Stefanovi Sciugliagovi.

Benátčan Goldoni (narodil sa roku 1707 v Benátkach, zomrel roku 1793 v Paríži) patrí medzi najslávnejších, najplodnejších a aj najhranejších autorov komediálnych diel v histórii dramatického umenia. Napísal vyše 150 hier a viaceré z nich sa aj po viac ako 250 rokoch s veľkým úspechom hrávajú na prvých scénach v mnohých krajinách. Výrečným dôkazom je „Sluha dvoch pánov“ na scéne pražského Národného divadla s Miroslavom Donutilom v hlavnej úlohe, ktoré tam uvádzajú už niekoľko rokov.

Zdanlivo jednoduché Goldoniho postavy dokážu majstrovsky stvárniť iba tí najzdatnejší herci. Aj preto sa tento autor dostáva do repertoáru len vtedy, keď je v divadelnom súbore dosť osobností, ktoré na tieto postavy „dozreli“.

Zrelá herecká generácia

Situácia v hereckom súbore Slovenského národného divadla je teda na takej dobrej úrovni, že inscenátori ponúkajú v rámci projektu návratov k tomu najlepšiemu, čo vzniklo v deväťdesiatročnej histórii divadla, aj komédiu Carla Goldoniho „Vejár“. I s tým rizikom, že sa určite nevyhnú porovnávaniu so slávnou inscenáciou Karola Zachara z roku 1961, ktorá sa nezapadne zapísala do srdca divákov - pamätníkov, aj do dobovej kritiky. Te-

rajší dramaturg Svetozár Sprušanský k tomu hovorí: „V Slovenskom národnom divadle je teraz veľmi silná generácia, ktorá má schopnosť hravosti, zveličenia, grotesky, hry s publikom. Predstavenie bude rásť práve týmto spojením, reakciami publika, ale nie podkladaním sa divákemu vkusu.“

Hoci je „Vejár“ zaľudnený postavami a postavčkami, od prostých vidiečanov a remeselníkov až po urodzené osoby, jeho dejová línia je jednoduchá: zaľúbený pán sa daruje svojej vyvolenej namiesto zlomeného vejára nový. No kým sa mu to podarí, vznikne mnoho omylov, nedorozumení a komických situácií, aby sa napokon všetko šťastne vyriešilo a aby verná láska zvíťazila. Dej sa odohráva na jednom mieste, na námestíčku či ulici s obchodníkmi, dielňami, krčmou a domami so svojskými obyvateľmi.

Režisér Peter Mikulík obsadil do náročnej úlohy vidiečanky Ganniny Dianu Mórovú. Skúsená herečka ju stvárňuje naplno, so všetkou svojou príslovečnou energiou, aj keď je v niektorých situáciách sú jej prejavy až preexponované.

Jej ženským náprotivkom je obchodníčka Susanna, v podaní nemenej temperamentnej Gabriely Dzuríkovej. Ján Koleník ako pán Evaristo dostal príležitosť predviesť komediálnu stránku svojho mladého talentu. Na jeho

adresu režisér Peter Mikulík poznamenal: „Koleník má rozvinutý zmysel pre improvizáciu. Pohráva sa s textom a brilantne sa vracia späť ku Goldonimu. Princíp improvizácie totiž musí mať isté kritériá.“

Aj v ďalších úlohách sa výrazne predstavujú príslušníci mladšej hereckej generácie: Ondrej Koval, Branislav Bystriansky, Vladimír Kobielsky a ďalší. V postave grófa im s nadhľadom „kontruje“ skúsený Marián Labuda a ako pani Geltrúda Zuzana Kocúriková.

Nastavené zrkadlo

V čom je Goldoniho výnimočnosť? V jeho dobe bola populárna „commedia del l'arte“, založená na jednoduchej zápletke, nepravdepodobných udalostiach, stereotypných postavách a hereckej improvizácii bez záväzného a presného autorského textu. Hrало sa v maskách, ktoré predurčovali charakter postavy. Goldoni písal „charakterové“ komédie. Usiloval sa vrátiť k hrám „zo života“, zrušil masky, aby herci mohli stvárniť aj vnútorný svet postáv. Podľa neho sa scéna mala pre publikum stať zrkadlom, v ktorom by všetci videli samých seba, s normálnymi vášňami, nádejami, citmi, silnými a slabými stránkami každej ľudskej bytosti.“

A čo môže dať Goldoniho hra súčasnému divákovi? Dramaturg Svetozár Sprušanský hovorí: „Jedným z výrazných prvkov tejto komédie je herecká bravúra, hra v hre, živelnosť, pastelovosť, hrejivosť. Diváci si z predstavenia odnášajú veľkú dávku pozitívnej energie.“ V dnešnej dobe to naozaj nie je málo.

Inscenácia je vo viacerých momentoch veľmi pôvabná, diváka zaujmú napríklad pesničky, ktoré tam dvakrát spievajú chlapci z ulice, vtipné narážky na súčasnosť i situačná komika. Herecké výkony sú dobré a snúbia sa s nápaditou scénou a kostýmami.

.....
 ■ Autorka je divadelná publicistka z Bratislavy

Snímky: Filip Vančo, SND

Scéna z prvého dejstva

Gabriela Dzuríková ako pani Susanna, Braňo Bystriansky ako Coronato a Ján Koleník v úlohe Evarista (zľava)

Carlo Goldoni: Vejár
Preklad: Stanislav Vallo
Réžia: Peter Mikulík
Scéna a kostýmy: Alexandra Grusková
Hudba: Peter Mankovecký
Texty piesní: Róbert Mankovecký
Premiéra: 20. a 21. februára 2010,
 SND Bratislava

Diana Mórová sa obecstvu predstavuje ako mladá deva Giannina

Jeden z najznámejších slovenských hercov Marián Labuda ako gróf di Rocca Marina (vľavo), Ondrej Koval' ako Crespino

Renesančný človek z dnešných čias

■ Veronika Nováčková

Rozhovor s Miroslavom Mokošom

Miroslav Mokoš, rodák z Trenčína, ale inak už Pražan telom aj dušou, *okúsil vo svojom živote mnohé. Bol úspešným muzikálovým hercom, novinárom, rozhlasovým hlásateľom aj vydavateľom odborného časopisu určeného floristom, teda ľuďom, ktorí sa profesionálne zaoberajú kvetmi. Vydajme sa po stopách jeho osudu a možno pochopíme, čo majú muzikály, časopisy, rozhlas a kvety spoločného.*

Muzikálové časy – na snímke so speváčkou Helenou Vondráčkovou...
...a Luciou Bílou v prestávke predstavenia „Bedári“.
Mladá dáma sediaca nižšie je Radka Jiříčková

■ **Ste mužom mnohých profesií. Ako sa klúkatila vaša životná cesta, ktorá vás k nim zaviedla?**

Keď som sa rozhodoval, čo budem v živote robiť, zvíťazil rozum nad citom a namiesto vysnívaného herectva som si vybral štúdium na Vysokej škole poľnohospodárskej v Nitre. Škola vo mne vzbudila záujem o záhradníctvo a prácu s kvetmi. Osud mi však doprial aj to, aby som sa stal členom vysokoškolského dramatického súboru, ktorý sa volal Divadielko na osmičke, takže som sa zároveň venoval aj divadlu, tak, ako som chcel pôvodne.

■ **Hovoríte aj veľmi dobre po česky, nikto by nezbadal, že ste sa narodili a vyrastali na Slovensku. Čo vás priviedlo do Česka a ako sa vyvíjal váš život ďalej?**

Po skončení štúdia som na rok odišiel na základnú vojenskú službu do Mostu. Takže do Čiech som sa dostal bez vlastného pričinenia. Pravda, už predtým som uvažoval o štúdiu na hereckej škole pre pracujúcich v Prahe, vtedy jedinej svojho druhu v Československu. Dnes je to Konzervatórium Jaroslava Ježka. Po ukončení vojenskej služby som sa na vysnívanú školu prihlásil a zároveň som začal súkromne študovať spev. Paralelne som si našiel prácu vo Výskumnom ústave rastlinnej výroby v Prahe-Ruzyni, kde som nastúpil ako odborný asistent.

■ **Už vtedy sa teda vaše zameranie rozdelilo na niekoľko smerov...**

Tak je, a prišiel aj prvý angažmán. Urobil som konkurz do zboru Hudobného divadla v Karlíne, čo môj osud spečatilo na niekoľko rokov. Zanechal som prácu asistenta a začal sa venovať len divadlu. Študoval som spev, herectvo a tanec, pretože muzikálový žáner ma očaril. V Karlíne som hral tri sezóny a zažil som tam aj „zamatovú revolúciu“. Mal som vtedy dvadsaťsedem rokov. Napodiv, potom sa však situácia v divadle vďaka novému riaditeľovi zmenila k horšiemu. Svoj názor na to som vyjadril na stránkach Svobodného slova a bolo mi jasné, že z divadla budem musieť odísť. Medzi základné hodnoty, ktoré vyznávam, patrí osobná sloboda, a tá mi nedovolila zostať tam naďalej.

■ **Čo nasledovalo?**

Na moje veľké prekvapenie som dostal ponuku pracovať ako redaktor v kultúrnej rubrike Svobodného slova. Spôsobil to článok, ktorý som tam poslal. Šlo o veľkú osobnostnú výzvu, pretože šlo o denník s veľmi

dobrou povestou, a tak som ponuku prijal. V redakcii som pracoval asi dva roky.

■ **Čudovala by som sa, keby vaše kroky nevedli naspäť k divadlu...**

Máte pravdu, do Česka prišiel prvý veľký muzikál „Bedári“, ktorý sa hral v Divadle na Vinohradoch. Chopil som sa príležitosti a prihlásil som sa do konkurzu, v ktorom som obstál. Bola to fantastická skúsenosť, hrať po boku takých profesionálov, akými sú Helena Vondráčková, Jiří Korn, Petra Janů, Lucie Bílá či Karel Černoch. „Bedári“ boli udalosťou sezóny a bol to zároveň jeden z mála skutočných muzikálov, ktoré sa u nás hrali v novodobej histórii. Odohral som všetkých deväťdesiat predstavení.

■ **A keď predstavenie stiahli z repertoáru?**

Skúsil som si nájsť prácu v novinárskej oblasti a dostal som príležitosť pracovať v spravodajstve Večerníka Praha. Tieto noviny sa pripravovali ráno, takže už o siedmej som sedával pri počítači. Bola to zaujímavá, ale náročná práca a výborná novinárska škola. Pravdepodobne lepšia, ako keby som študoval žurnalistiku v škole. V ďalšom roku som sa stal zástupcom vedúceho spravodajského oddelenia, ale po roku sem dorazil muzikál „Jesus Christ Superstar“...

■ **Muzikálový život vás priťahoval, takže ste tomuto vábeniu neodolali...**

„Jesus Christ Superstar“ bol po „Bedároch“ ďalším veľkým muzikálom, ktorý ma zaujal, a preto som si ho nedal ujsť. Získal som dvojrolu Petra a Tomáša. Prvý rok som odohral všetky predstavenia, vrátane premiéry, i so známou pesničkou „Písař od prvých riadkov“ s Bárou Basikovou. Stopercentné účinkovanie však znamenalo osem predstavení do týždňa, čo bolo vyčerpávajúce. Povedal by som, že

Dúšok osviežujúcej žinčice – Miroslav Mokoš na oravskom salaši

muzikál tohto typu je v divadelnom svete vlastne akýsi vrcholový šport, ktorému sa môže človek venovať iba do určitého veku, dokedy naň má silu. A pravdou je aj to, že dnes sa už také náročné muzikály u nás veľmi neuvádzajú.

■ **Už niekoľko rokov spolupracujete aj s Českým rozhlasom. Čo presne robíte a kedy ste začali?**

Som externým moderátorom hodinovej slovenskej relácie „Stretnutie“, určenej hlavne krajanom, uvádzam ju asi dvakrát mesačne. Je to srdcová záležitosť, ktorá ma privádza späť k mojim koreňom a k slovenčine.

■ **Keď sa skončilo aj vaše druhé muzikálové účinkovanie, zostali ste už verní novinárstvu?**

Pracoval som v rôznych časopisoch a po niekoľkých rokoch praxe sa mi naskytla príležitosť stať sa šéfredaktorom dvoch časopisov, „Floristika“ a „Záhradníctvo“. Tak som sa v akejsi špirále vrátil k pôvodnej profesii, ktorú som vyštudoval, teda k záhradníctvu. Získaval som síce prax v odbore, ale zároveň som si uvedomoval, že viesť dva odborné časopisy je dosť náročné. Po necelých štyroch rokoch som odišiel.

■ **Nemali ste strach, že si nič iné nenájdete?**

Nie, vedel som, že chcem zúročiť nielen novinársku prax, ale aj vzťah ku kvetom. Začiatkom roku 2008 som založil firmu MM

Media, ktorej náplňou je nielen vydávanie odborného, česko-slovenského časopisu „Profi Florista“, ale aj vzdelávanie floristov a aranžérov kvetov.

■ **Čím je tento česko-slovenský časopis špecifický?**

Vzťah k Československu je vo mne pevne zakorenený a vždy to tak aj zostane. Túto skutočnosť odráža aj môj časopis. Jeho jazyk závisí od autora. Ak pochádza z Česka, je článok uverejnený po česky, ak je zo Slovenska, je po slovensky. Články teda neprekladáme a máme tým aj priestor pre viac kvalitných fotografií, ktoré floristi oceňujú. Či si článok prečítajú v češtine alebo slovenčine, je pre nich vedľajšie. Dôležité sú fotografie. Myslím, že i kvôli nim sme medzičasom prenikli aj na taliansky trh.

■ **Čo všetko vlastne zahrnuje pojem floristika?**

Kvetinárstvo znamená produkciu kvetov, floristika ich spracovanie. Dnes je to už takmer umelecká profesia. Florista nepredáva len kvety, ale hlavne emócie. Povyšuje ich. Preto dnes vznikajú samostatné odborné knihy na túto tému aj výstavy umeleckých diel, ktoré sú založené na kvetoch.

■ **Ste aj sám floristom?**

Nie, nie som, sám síce kvety rád aranžujem, ale výtvyry nikde nevystavujem. Kvety mi zaručujú tú najkrajšiu spoločnosť, aká môže byť

a v ich blízkosti sa mi lepšie pracuje. Cítim sa dobrým novinárom, ale nie dobrým floristom. Domnievam sa však, že tomuto odboru po všetkých tých rokoch rozumiem a že som schopný zhodnotiť prácu iných. Preto ma občas pozývajú i do porôt rôznych súťaží.

■ **Sú nejaké rozdiely v prístupe ku kvetom medzi Čechmi a Slovákmi?**

Keby som mal hovoriť vo všeobecnej rovine, tak si myslím, že Slováci sú ku kvetom štedrejší ako Česi. Kvety patria k ich každodennému životu. Neexistuje, aby niekto šiel niekam blahoželať bez kvetov. Kvet je spoločenskou nutnosťou a záležitosťou tradície. Samozrejme, aj v Česku vidieť istý vývoj, a predovšetkým je tu mnoho vynikajúcich floristov, ktorí by obstáli aj vo svete.

■ **Aby sme nadviazali na vašu životnú špirálu, musím sa na záver opýtať, či sa ešte niekedy vrátite k divadlu?**

Divadlo mi občas chýba, účinkovanie v ňom beriem stále ako jednu zo svojich profesií. V súčasnosti mám pocit, že skutočný muzikál ako žáner z Českej republiky zmizol a to, čo sa produkuje dnes, by som muzikálom ani nenazval. Dnes ide predovšetkým o zisk, a nie o umenie. Takže som rád, že dokážem robiť aj niečo iné.

.....
■ **Autorka je mladá česká novinárka z Prahy, naša občasná dopisovateľka**
Snímky: archív M. Mokoša

Spor o Vysoké Tatry

■ Marián Babic

Územný plán, rozdelenie národného parku na zóny, konské pólo na ľade, rozvoj výstavby. To sú všetko témy, ktoré v prvom štvrtroku pútali pozornosť na mesto Vysoké Tatry viac než nedostatok snehu, teplé počasie či úbytok turistov.

Skutočnosť, že mesto Vysoké Tatry, ktoré sa skladá z pätnástich samostatných osád nazývaných teraz mestské časti, má územný plán je nepochybne významná. Veď tento dokument je vízia toho, ako budú Vysoké Tatry vyzerať o päť až dvadsať rokov. Súčasne by mal záväzne stanoviť, čo je dovolené a čo nie, ktoré územia sa budú chrániť a ktoré rozvíjať. Vysoké Tatry boli pritom posledným mestom na Slovensku, ktoré ho nemalo, lebo práce na ňom sa naťahovali neuveriteľných dvásť rokov.

Má to svoje opodstatnené i neopodstatnené dôvody. Zdržali ho objektívne príčiny, ako veterná kalamita v roku 2004 a veľký lesný požiar v roku 2005, ale aj veľké množstvo zúčastnených strán, ktoré často presadzovali špecifické záujmy, čo je dôsledkom výnimočného postavenia tohto mesta. Veď svoje chcú obyvatelia, podnikatelia, investori, súkromní majitelia lesov, štátne lesy, Správa Tatranského národného parku, ochrancovia životného prostredia, železnice, organizátori turistického ruchu, pravidelní návštevníci, okolité mestá a mnohí ďalší. Preto sa hľadali kompromisy, ktoré však nevyhovujú každej strane rovnako.

Dvaja stotoční

Nový územný plán odsúhlasilo deväť z jedenástich poslancov mestského zastupiteľstva. Proti boli Pavol Stano (KDH) a Jana Kalinčíková (nezávislá), ktorým prekáža najmä to, že plán odobruje chybné rozhodnutia v povoľovaní stavieb z minulosti, ktoré sa tak nebudú dať meniť. Napriek výhradám je spokojný aj primátor Vysokých Tatier Ján Mokoš. Riaditeľ Správy Tatranského národného parku Pavol Majko si pochvaľuje zase to, že mesto prijalo takmer všetky pripomienky TANAP-u. A výkonný riaditeľ Združenia cestovného ruchu Peter Chudý je presvedčený, že pre cestovný ruch je prijatie územného plánu krokom vpred. Generálny riaditeľ najväčšieho investora spoločnosti Tatry Mountains Resorts Bohuš Hlavatý verí, že zo strednodobého hľadiska plán určite urýchli rozhodovanie v územnom konaní.

Najväčšie výhrady majú ochrancovia prírody, podľa ktorých sa plán šiel na mieru investorov a lesníkov. Zhoda panuje len v tom, že mesto územný plán potrebuje. Napríklad aj preto, že dokument je podmienkou prideľovania peňazí z európskych fondov. Keďže ho Vysoké Tatry

nemali, ušiel im už najmenej jeden veľký projekt.

Samotné rozpory medzi stranami zúčastnenými na tvorbe územného plánu vyplývajú z toho, čo vlastne z Vysokých Tatier má byť: špičkové stredisko podobné alpským, Disneyland, betónové mesto, mŕtva chatová osada či neprístupná rezervácia. Územný plán podporuje modernizáciu Vysokých Tatier a zvýšenie ich úrovne, aj keď sa nikdy nebudú plne podobať na strediská aké poznáme z Álp. Niet tam napríklad dostatok priestoru na vybudovanie siete zjazdoviek spojených lanovkami a vlekmí.

Práve zjazdovky odporcovia silne kritizujú. Majú sa totiž budovať v extraviláne, teda v nezastavanom území, v zónach s najväčšou ochranou. Pribudnúť majú kilometre zjazdoviek, vleky a lanovky sa z desiatich kilometrov zdvojnásobia a majú mať prepravnú kapacitu 27 000 lyžiarov za hodinu. Novú podobu dostávajú zjazdovky v Starom Smokovci, na Hrebienku, v Tatranskej Lomnici. Na Štrbskom plese otvorili začiatkom roka novú zjazdovku Furkotka a takisto aj novú šesťsedáčkovú lanovku, ktorá odvezie návštevníkov až pod chatu pod Soliskom. Plánuje sa aj

predĺženie zjazdovky, ktorá by spojila Solisko cez Štrbské Pleso až s Tatranskou Štrbou

Spor je aj o ďalší rast počtu ubytovacích kapacít, hoci by sa mali stavať v rámci existujúcich osád a pod nimi, najmä v oblasti Eurocampu. Podľa územného plánu by malo byť vo Vysokých Tatrách maximálne 20 700 lôžok, čo v porovnaní so súčasným stavom znamená zvýšenie o 9 500.

Mnohým sa to však zdá byť veľa. Pavol Stano (KDH) tvrdí: „Stačí sa pozrieť do hoci ktorej časti mesta. Aj existujúce zariadenia sú prázdne“. V tom s ním súhlasí riaditeľ Združenia cestovného ruchu Vysoké Tatry Peter Chudý: „Tolko nám netreba.“ Problém je však v tom, že obaja vychádzajú zo súčasného stavu, keď kríza postihla aj cestovný ruch. Po rozbehnutí ekonomiky sa môže záujem o Vysoké Tatry zvýšiť.

Príroda, zbohom

Mesto potrebuje aj nové byty, veď Vysoké Tatry sa vyľudňujú. Dôležité pritom je, že odchádzajú mladí, a tak navyše aj starnú. Mesto registruje dvesto žiadostí o byt. Preto sa rozhodlo stavať samo - jednu bytovku na Čukotke v Tatranskej Lomnici, druhú v Hornom Smokovci. Hlavná časť prostriedkov na výstavbu by mala byť zo Štátneho fondu rozvoja bývania a z dotácií Ministerstva výstavby a oblastného rozvoja. Tie však treba najprv mať. Jasnejšie predstavy o tm má spolujateľ spoločnosti J&T Patrik Tkáč, ktorý chce doviesť do Vysokých Tatier päťsto mladých rodín. Ako možnosť ich ubytovania vidí apart-

mány, ktoré sa z polovice nepredali. Otázkou však je, kto zaplatí požadovanú vysokú cenu.

Dva dni po schválení územného plánu však finančná skupina J&T dala jasne najavo, kto je vo Vysokých Tatrách pánom. Na Štrbskom plese usporiadala najhonosnejšiu a najdrahšiu udalosť začínajúceho sa roka na Slovensku, medzinárodnú súťaž v konskom póle o trofej banky J&T. Stála asi milión eur, pričom hráči dostali okrem ubytovania, stravovania a cestovného po 50 000 eur. Cieľom bolo predstihnúť v honosnosti bratislavský Ples v opere, lebo, ako sa posťažoval Patrik Tkáč, „tam ich nepozývajú.“ Aby však nešlo len o akúsi „trucakciu“, v oficiálnej správe spoločnosti sa píše: „Naším zámerom je aj týmto podujatím vrátiť Vysokým Tatrám a Štrbskému Plesu honor, lesk a slávu, ktorú požívali v predchádzajúcom období.“ Nuž a keďže prestížne turnaje v konskom póle sa konajú v takých strediskách ako Aspen, Kitzbühel, Cortina alebo St. Moritz, je jasné, kde by Vysoké Tatry mali byť v budúcnosti.

Na zamrznutom jazere súťažili štyri mužstvá po troch hráčoch, ktoré reprezentovali mecenášov: automobilku BMW, domáci Park Snow, výrobcu šampanského Bollinger a zlatníctvo Cartier. Potrebovali šesťdesiat dobre cvičených koní, väčšinou argentínskeho pôvodu, ktorým v krvi koluje aj španielska a anglická krv. Hodnota jedného žrebca sa začína pri 30 000 eur, podobne ako pri parkúrových koňoch. Keďže na Štrbskom plese

nie sú žiadne stajne, zvieratá ubytovali v garážach luxusného hotela Kempinski. Veľký počet koní je potrebných preto, že na ľade sa rýchlo vysilia a treba ich strieľať. Organizátori pozvali asi 1 400 hostí z radov miliardárov, bankárov, manažérov, rôznych hviezdíček a ľudí z politiky. Uvedme aspoň niektoré mená: milionári Boris Kollár, Mario Hoffman a Jozef Majský ml., bývalý riaditeľ Slovenskej informačnej služby Ivan Lexa či niekdajší politik ĽS-HZDS Ján Cuper, ako aj Česi Václav Kočka a Marek Dalík, ktorí sa pohybujú v pozadí politických strán ČSSD a ODS. Nechýbala herečka Kamila Magálová, ktorá obvykle vystupuje ako ochrankyňa zvierat, zato teraz prišla v drahom a dlhom kožuchu z kuny lesnej. Najväčšiu kritiku vyvolala účasť predsedu Najvyššieho kontrolného úradu Jána Jasovského, ktorý sa má kvôli tomu zodpovedať parlamentnému výboru pre nezlučiteľnosť funkcií.

Páni sa zabávajú

Pre pozvaných hostí boli na brehu jazera pripravené vyhrievané stany s občerstvením a na ploche nechýbal ani teplovzdušný balón a niekoľkokotonové ľadové sochy. Ďalším bonbónikom bola svetová premiéra šiestej generácie automobilu BMW radu 5. Model si teda vyvolení hostia pozreli ešte skôr, ako sa oficiálne predstavil na autosalóne v Ženeve. Nechýbala ani honosný večierok pre mimoriadne významné osoby, na ktorom sa rozhodne nešetrilo. Pozvaných čakalo dvetisíc kusov ustríc, 2 100 kusov japonského jedla suši a sasimi, nie-

koľko kilogramov lososa, desať kilogramov kaviáru, 140 kg tigrích kreviet, 25 kg kamčatského kráľovského kraba. K tomu všetkému sa popíjali litre šampanského Bollinger či Ayala a vína z Nového sveta. Zjedlo sa aj množstvo vybraných zákuskov, ako aj najjemnejších kúskov jelenieho mäsa a ďalších pochúťok z diviny.

Na podujatie pozvali aj širokú verejnosť, ktorá prišla v nevídanom počte okolo 10 000 ľudí.

Podľa starostu obce Štrba Michala Sýkoru bol na Štrbskom Plese podobný počet ľudí asi pred desiatimi rokmi, pričom sa spomínal aj rok 1970, keď majstrovstvá sveta v klasickom lyžovaní utvorili rekord v návštevnosti.

Pravda, teraz mali bežní účastníci podmienky asi ako Čenkovej deti zo známej knihy Fraňa Kráľa. Tých, ktorí prichádzali autami, odkláňali na vedľajšie cesty. Ak sa niekto chcel dostať z jednej strany Štrbského plesa na druhú, nemohol ľadovú plochu obísť hneď pri ohradenej ploche, ale si musel nadbehnúť. Ani okolo plesa sa nedalo poprechádzať po tradičnom chodníku. Popri luxusných hoteloch museli ľudia šliapať hore kopcom v hlbokom snehu. Najväčšie sklamanie im však priniesla skutočnosť, že od samotného podujatia boli vzdialení desiatky met-

rov, takže veľa toho nevideli. Aj tak si však pohľad do života bohatých pochvalovali...

Čo prinesú zóny

Spory vo Vysokých Tatrách sa však nekončia. V marci je na programe ďalší dôležitý právny krok, rozdelenie Tatranského národného parku do jednotlivých typov ochrany či zón. Pripravuje ho ministerstvo životného prostredia a schválí ho má vláda. Vo Vysokých Tatrách sa majú vytvoriť štyri zóny (A, B, C, D) v závislosti od stupňa ochrany a podzóna „Cr“, teda rozvojová, ktorá má umožniť rozvoj cestovného ruchu. Najväčšia bude zóna „A“ s piatym stupňom ochrany. Z celkovej výmery parku 74 277 hektárov by mala mať vyše 54 percent. Mala by chrániť najcennejšie oblasti Tatier. O stupeň nižšiu ochranu bude mať zóna „B“, ktorá má zabrať vyše 15,5 percenta územia. V nej už budú možné aj rôzne aktívne opatrenia. V prípade premnoženia lykožrúta budú mať lesníci aj právo ťažby dreva. V zóne „C“, ktorá má mať rozlohu vyše 27 percent, má byť tretí stupeň ochrany. V podzóne Cr s dvoma percentami rozlohy by mal platiť takisto tretí stupeň ochrany. Do poslednej zóny „D“ s druhým stupňom ochrany bude patriť jedno percento územia.

Ochranári sa najviac zaujímajú o zónu „A“, v ktorej by nemalo dochádzať k nijakým zásahom človeka a o zónu „C“. Samospráva zasa myslí na zónu „D“. Najväčšie spory sa týkajú vyňatia existujúcich zjazdoviek, ciest a stavieb zo zóny „A“. Podľa bývalého pracovníka Správy TANAP-u a lesníka Karola Kaliského zóny prinesú národnému parku zdanlivo väčšiu výmeru územia bez možnosti zásahu človeka, v skutočnosti sa ho však bude chrániť menej. Oproti súčasnému stavu to spôsobuje najmä zahrnutie neplodných plôch nad hornou hranicou lesa v oblasti Roháčov a Západných Tatier, kde dnes platí nižší, tretí stupeň ochrany prírody. „V najvyššom stupni ochrany zostane prakticky len to, čo je nezaujímavé pre podnikateľov a lesníkov,“ tvrdí. Upozornil, že najprísnejším stupňom ochrany nebudú chránené ani také kľúčové oblasti ako je ústie Tichej doliny a Kôprovej doliny.

Podľa svojskej argumentácie primátora Mokoša je však nesprávne, ak sa má chrániť cesta, ktorá vedie v 3. alebo 4. stupni ochrany. Podobne je to podľa neho aj s parkoviskom na Štrbskom Plese, ktoré je v najvyššom, 5. stupni ochrany prírody. Podľa primátora sú vo všetkých národných parkoch v strednej Európe hranice stanovené tak, že sa z nich vyňalo nielen zastavané územie, ale i zjazdovky, všetky cesty a ich ochranné pásma.

Vážnym problémom, ktorý zatiaľ zostáva bokom, je to, že sa rozhoduje o tretích osobách. Nimi sú nešťatní vlastníci pozemkov. Pritom majú v rukách až 55 percent plochy Tatranského národného parku. Tí požadujú, aby sa najprv doriešila náhrada za obmedzené možnosti hospodárenia na chránenom území. Súčasný spôsob vyplácania totiž sprevádza zložitý administratívny proces. Suma za obmedzenie hospodárenia sa pritom vypláca len raz za desať rokov. Zmenu by mal priniesť nový zákon o ochrane prírody.

Čo bude ďalej, ťažko povedať. Občianske združenie „Pre Tatry“ zvažuje možnosť, že šachy s územným plánom napadne na súde. Aktivisti sú presvedčení, že pri príprave plánu neboli dodržané zákonné postupy, takže verejnosť nemohla uplatniť svoje pripomienky.

■ Autor je novinár z Bratislavy

Snímky: archív, str. 34 – SACR

Žilinskí stredoškooláci prišli do Prahy

■ Alica Virdzeková

V predvianočnom čase sa uskutočnila v Prahe už VI. konferencia stredoškoolákov, ktorej organizátorom je Klub slovenskej kultúry spolu s Dokumentačným a múzejným strediskom slovenskej menšiny v Českej republike. Zásluhou predsedníčky KSK PhDr. Heleny Noskovej, CSc. i tajomníka Radovana Čaploviča sme mali možnosť zúčastniť sa na tejto hodnotnej akcii aj my, Žilinčania. Hoci po veľkých peripetiách, nakoniec sme sa predsa len ocitli v hlavnom meste ČR.

Do Prahy sme po šiestich hodinách cestovania pricestovali už vo štvrtok popoludní. Počasie nám však nebolo priaznivo naklonené, pretože namiesto slnkom zaliatych ulíc nás vítal silný dážď. Pravda, ani ten nás neodradil. Veď sme boli na všetko pripravení: bolo nás päť a mali sme dva dáždniky. Celí mokří sme boli preto radi, keď sme sa po obede ubytovali v príjemnom penzióne Alpin. Po krátkom oddychu sme vyrazili do ulíc, veď ležať a sedieť na izbe sme mohli aj doma. Našťastie, počasie sa umúdrilo. Naše úsilie odmenila vianočná atmosféra krásne vysvieteného mesta. Prešli sme okolo sochy svätého Václava, zastavili sme sa na Václavskom námestí na vianočných trhoch, kde sme si vypočuli koledy a vystúpenia ľudových súborov, odkiaľ sme prešli na Staromestské námestie. I tam panovala podobná atmosféra, konečne sme mali čas zastaviť sa. Aká by to však bola návšteva metropoly na Vltave, keby sme neprešli cez Karlov most na Malú Stranu a nevideli Hradčany? Plní dojemov sme sa vrátili do penziónu, aby sme sa ešte pripravili na konferenciu, ktorá sa konala na druhý deň, teda 11. decembra 2009.

Téma konferencie znela „Dva v jednom – český a slovenský národ v Československu“, pričom podujatie sa konalo v Dome národnostných menšín. Študenti gymnázia na Varšavskej ceste v Žiline prezentovali odborné dejepisné práce, študenti Podještédského gymnázia v Liberci zase literárno-historické eseje. Publikum, ako aj laickú porotu tvorili študenti pražského gymnázia Na víťežné pláni.

Na konferencii sa zúčastnili štyria študenti zo Slovenska pod vedením dejepisárky, autorky tohto článku. Pretože práce mali okolo dvadsať strán a prílohy, nedali sa prečítať v plnom znení. Marek Kundrík sa venoval vzniku a vývoju železničnej dopravy spojenej s mestom Žilina, kým Július Orlický napísal esej na tému „Židia v Žiline v rokoch 1850 až 1944“. Študentka Martina Kasášová bola autorkou príspevku „Kultúrne spolky v Žiline v období 1. Československej republiky a štvoricu uzavrela Michala

Smidová pohľadom na kultúrny a spoločenský život židovskej náboženskej obce v Žiline v rokoch 1918 – 1939. Práce zaujali a rozvinula sa k nim bohatá diskusia, do ktorej sa zapojili učitelia i študenti. V pracovnom nasadení plynul čas veľmi rýchlo.

Keď odzneli všetky príspevky a študenti si prevzali odmeny, bolo potrebné zamyslieť sa nad ďalším ročníkom a určiť problematiku, ktorej sa budú venovať pri príprave svojich prác v budúcom roku. Definitívne rozhodnutie zatiaľ nepadlo, návrhov bolo viac. Všetky navrhované témy sú podnetné, dúfame, že návrhy sa uskutočnia a že budeme mať opäť možnosť zmerať si sily so študentmi českých škôl.

Konferencia bola výborne pripravená. Na vysokej úrovni ju uvádzala Helena Nosková a my dúfame, že spoluprácu, začatú v tomto ročníku, sa nám podarí rozvinúť aj v ďalších rokoch. Podujatie ukázalo, že keď sa chce (teda lepšie: keď organizátori chcú), všetko sa dá zvládnuť. Radi by sme sa touto cestou poďakovali Klubu slovenskej kultúry za možnosť predstaviť našu prácu na spomínanej konferencii. Domov sme sa vrátili nielen plní dojemov, ale i s nádejou, že sa zúčastníme aj na VII. konferencii stredoškoolákov v roku 2010.

.....
■ *Autorka je pedagogička*
Snímky: Slovpres

PhDr. **Alica Virdzeková** absolvoval štúdium na Filozofickej fakulte UK v Bratislave, odbor slovenčina-poľština, ktorý si neskôr na tej istej fakulte rozšíril o históriu. Učí na Gymnáziu Varšavská cesta v Žiline. Jej činnosť je najvyššou záslužnou – študentov vedie pri písaní dejepisných prác a zapája ich do rôznych súťaží, akými sú napríklad Dejepisná olympiáda, Stredoškolská odborná činnosť alebo Eustory. Okrem iného sa venuje aj prekladateľskej činnosti. Z češtiny do slovenčiny preložila učebnicu Dejepis v kocke I. a II. Je vydatá a má dcéru, ktorá v súčasnosti študuje na Masarykovej univerzite v Brne.

Žilinský študent Július Orlický pri prednášaní referátu

Pohľad na účastníkov konferencie, vľavo autorka článku

Brankár s neobyčajným reflexom

■ Jozef Leikert

Sú ľudia, ktorí sa legendami stanú až po smrti. V športe to však býva často inak, tam má kariéra krátke trvanie, preto sú legendami často aj aktívni športovci. Za podmienky, že sú výnimoční. Jedného z nich si v Listoch pripomíname v mesiaci, keď sa športovci celého sveta schádzajú na zimnej olympiáde 2010 v kanadskom meste Vancouver. Sú medzi nimi aj slovenskí hokejisti a slovenské hokejistiky.

Vladimír Dzurilla
(2. 8. 1942 – 27. 7. 1995)
hokejový brankár

Na Slovensku nebolo veľa športovcov, ktorí sa natrvalo zapísali do kroniky vrcholového športu, ale hokejový brankár Vladimír Dzurilla je výnimkou. Legendou bol a zostal. Z milovaného ľadu ho vytrhla náhla smrť – zomrel vo veku 53 rokov na zákernú embóliu srdca, ktorá sa nedala dopredu diagnostikovať. Vtedy pôsobil ako tréner v nemeckom Düsseldorfe. Po smrti ho uviedli do Siene slávy Medzinárodnej federácie ľadového hokeja i do Siene slávy slovenského hokeja a zaslúžene vyhlásili za najlepšieho slovenského hokejistu 20. storočia.

Z Bratislavy do sveta

Vladimír Dzurilla bol rodeným Bratislavčanom, vyrastal na sídlisku Nová doba. Spočiatku sa zdalo, že športovo nadaný chlapec sa bude venovať futbalu a stane sa futbalovým brankárom. Vo vlastnej biografii okolnosti vysvetľoval takto: „Do útoku ma to nikdy neťahalo.

Rozhodol som sa zostať v bránke, kde som mohol lepšie vyniknúť, a pritom sa až toľko nenabehať.“ Trinásťročnému chlapcovi učaroval hokej, preto sa vybral rovno do bratislavského Slovana, lenže tam ho nezobrali. Pochodil až v hokejovom klube v Petržalke, kde hrával v lete pozemný hokej a v zime ľadový. Tu sa začala jeho športová kariéra, tu si ho všimli funkcionári Slovana, a tak sa predsa len ocitol vo vychýrenom klube. Vraj ho „kúpili“ za dvadsať hokejok a dvadsať pukov... Bol mimoriadne talentovaný, vynikal pozíčne, perfektne vykryval strelecké uhly, vedel si poradiť so sólovými nájazdmi, bleskovo reagoval a dobre rozohrával. Pritom v tom období nebola úloha hokejových brankárov ľahká, chytali len v tenkom úbore. Aj Dzurilla z ľadu často odchádzal s opuchnutými rukami.

V bratislavskom Slovane sa Vladimír pripravoval do brány prvotligového mužstva už ako sedemnásťročný. Ligovú premiéru absolvoval v novembri 1959 proti Chomutovu. Tam zažil mladý brankár prvé väčšie víťazstvo; potom prichádzali ďalšie a ďalšie. Trikrát sa stal majstrom sveta v hokeji! Okrem toho si zo svetových šampionátov a olympiád priviezol štyri strieborné a šesť bronzových medailí. Vychutnal si slávu, ale vždy ostal skromným. V reprezentačnej kariére musel Dzurilla bojovať o miesto re-

prezentačnej brankárskej jednotky s ďalšími vynikajúcimi brankármi – najskôr s Vladimírom Nadrchalom a potom s Jiřím Holečkom. Vďaka svojej povahe sa dokázal s nimi dohodnúť a vždy vytvorili spoľahlivú brankársku dvojicu. Úspechy v klube mu otvorili dvere do československej reprezentácie – slovenskú sme vtedy ešte nemali. Dokonca sa už ako 21-ročný dostal aj na majstrovstvá sveta, odkiaľ si priviezol prvú medailu – bronzovú. Dvakrát – v rokoch 1965 a 1969 – sa stal najlepším brankárom svetového šampionátu a v bránke s ním dosiahol Československo najväčšie hokejové úspechy v histórii.

Po nejakom čase sa hokejoví odborníci zamýšľali nad majstrovstvom Vladimíra Dzurillu, aj keď v čase, keď on reprezentoval krajinu na popredných športových podujatiach, nebol hokej ešte takým obchodom ako dnes. Na adresu Dzurillu známy hokejista a tréner Ján Starší povedal, že „preferoval skôr kanadský štýl; teda že zbytočne nepadal na ľad, ale do poslednej chvíle zostával na nohách. Snažil sa puk zachytiť a prípadne ho aj rozohrať, čo v tých časoch nebolo veľmi obvyklé... Mal nevšednú schopnosť perfektne vykryvať kúty v bránke a zmenšovať strelecký uhol. Jeho pohyb v bránke bol mimoriadne racionálny a účelný. Dá sa o ňom povedať, že predbehol dobu“.

Vo svojej biografii „Svet pod maskou“, ktorú napísal roku 1980 spolu s R. Čilkom, priznáva, že hokej bol pre neho všetkým, navčinené rituály dodržiaval už pri obliekaní. Nerád prehrával, z čoho vraj býval často vnútorne nervózný, čo však navonok nedával najavo. V kolektíve spoluhráčov, ale i doma bol pohodovým človekom a každý si ho hneď obľúbil. Najpamätnejším okamihom jeho športového života bol nepochybne zápas na Kanadskom pohári roku 1976, keď sa postavil do bránky vtedajšieho Československa a nepustil ani jeden z pukov, ktorými ho zasypali profesionáli s javorovými listami na hrudi. Československo vtedy vyhralo nad

Vlado Dzurilla, ako si ho pamätajú pamätníci

Kanadou a ponuky zo sveta sa Dzurillovi len tak hrnuli. V rokoch 1978 – 1982 pôsobil v nemeckých kluboch Augsburg EV a SC Riessersee, s ktorým roku 1981 získal titul majstra Nemeckej spolkové republiky. Aj tam bol veľkou hviezdou, Nemcom sa málokedy podarilo streliť mu gól.

Vladimír Dzurilla odohral v hokejovej lige celkovo devätnásť sezón a odohral 571 zápasov, v reprezentačnom drese štartoval 139-krát.

Život s hokejom

O svojej hokejovej sláve povedal: „Hokej mi splnil takmer všetky sny, urobil ma tým, čím som. Priniesol mi kus slávy, radosti, naučil ma chápať život, vo svete porovnávať. Nebanujem za ničím, čo mi vzal, veď kus odriekania patrí nielen k športu, ale aj k životu. Trochu mi je ľúto cieľov, ktoré som chcel dosiahnuť, a nepodarilo sa. Nikdy som nebol majstrom republiky, ani olympijským víťazom, hoci raz sa mi už zlato takmer hompáľalo na krku.“

Po predčasnej smrti Dzurillova manželka chcela, aby sa na Vlada nezabudlo a iniciovala pomenovanie zimného štadióna v Bratislavskom Ružinove po tejto hokejovej legende. Ďalšou poctou je, že v rámci ankety „Zlatý puk“ sa na Slovensku udeľuje „Cena Vladimíra Dzurilla“, určená najlepšiemu brankárovi v sezóne.

Hokejový svet, ale ani slovenská verejnosť nezabúda na jedinečného brankára s brilantne vybrúseným štýlom, bleskurýchlou lapačkou a železnými nervami. Dodnes je medzi slovenskými hokejistami držiteľom najväčšieho počtu medailí z vrcholných podujatí.

.....
 ■ *Autor je historik, vysokoškolský pedagóg, básnik a spisovateľ literatúry faktu*
Snímka: Archív Slovenského zväzu ľadového hokeja

Obraz

■ Ján Hadraba

V Záhorskej Vsi, najzápadnejšej obci Slovenska, je niekoľko krčiem, ale len jedna sa volá „U politika“.

Vošiel som dnu. Vedľa výčapu na stene visel zarámovaný obraz a pod ním takisto zarámovaný text: „Nadácia na ochranu pravdivého obrazu politika.“

„U politika“ je pritom názov len orientačný. Pán politik v krčme nikdy nevysedával, šiel iba okolo a v krčme sa nezastavil.

Vošiel som dovnútra a kúpil som rovno tri piva. „Nikdy nepijem sám,“ povedal som obecnému informátorovi.

„Prosím vás, ako vznikol názov miestnej krčmy?“, nedal mi pokoj názov pohostinského zariadenia.

Informátor sa zahmlene a so zjavným strachom zadíval do diaľky.

„Možno to bude znieť neúprimne, ale musím sa priznať ako ozajstný, čestný muž.“ Rozopol si košefu a pritom sa poškriabal oboma rukami na hrudi. „Kedysi som sa podrobil chirurgickému zákroku a hormonálnej liečbe, chcel som, aby zo mňa ako chlapa bola žena. Ako sa môžete presvedčiť, operácia sa nepodarila, žiaľ. Z depresie ma vyliečil pán doktor s pomocou obrazu, čo tu visí na stene. Nuž a vy sa pýtate na vznik názvu tejto krčmy. Žiaľ, to je viazané zmluvným tajomstvom.“

Do krčmy vstúpila apatická babička, podľa všetkého učiteľka na dôchodku, sprevádzaná mužom v bielom plášti. Keď sa pozrela na obraz pána politika, čo visel na stene, rozplakala sa od radosti.

Pán doktor k nej rýchlo priskočil a jemne ju posadil za stôl, pričom z plášťa vybral niekoľko čínskych vreckoviek. Keď sa pozrela

na obraz po druhýkrát, začala sa smiať, až sa za brucho chytala. Tento veselý smiech pôsobil na mňa i na môjho informátora tak silno, že sme dostali ozajstné žalúdočné kŕče. Zvíjajúc sa sme utekali ku dverám, na ktorých bolo napísané „00“. Pomedzi zuby som precedil:

„Ten obraz má v sebe naozaj magickú silu!“ Len babičkin sprievodca sa víťazoslávne usmieval a pritom si čínskou vreckovkou utieral ústa i spotený krk a zverenkyňa zase slzy.

„To je dobré, ba priam vynikajúce, potvrdzuje to správnosť mojej psychiatricko-liečebnej metódy. To je po prvýkrát, čo moja apatická pacientka zareagovala. Keď nerátam depresívneho vietnamského obchodníka s textilom, ktorého zničila colná stráž, toto je už štvrtý prípad, čo sa mi podarilo vyliečiť tento týždeň.“

Vrťkú babičku zobral chýrny lekár pod pazuchu a viedol ju von z krčmy. Pacientka sa otočila smerom do miestnosti a s usmiatou tvárou zavzlykala:

„Želám vám všetkým veľa zdravia a šťastia, a pánu politikovi zvlášť.“

Krčmár nám zabúchal na dvere:

„Končiť! Záverečná! Apatiu si môžete liečiť u nás aj zajtra!“

Pán doktor poprosil muža za pultom:

„Krčmár, buďte taký láskavý a utrite liečebný obraz, sú tam odtlačky prstov vyliečených pacientov. Do videnia, nech žije naša nadácia na ochranu pravdivého obrazu politika!“

.....
 ■ *Autor je publicista, žije v Prahe*
Ilustrácia: Jakub Lobotka

V žltom autobuse

■ Peter Galád

Vyzývam vás, aby ste zrušili všetky vaše predsudky voči akémukoľvek inému človeku ľudského plemena na tejto zemi! Už nikdy nikoho vopred neodsudzujte z dôvodu rasy, národnosti ani postavy! **Žiaden nacizmus, komunizmus ani feminizmus!** K niečomu takému nízkemu sa predsa my, inteligentní, čestní ľudia nemôžeme znížiť!

Dokonca ani ráno o šiestej hodine a pätnástej minúte pri nástupe do žltého autobusu. Keď som tam skutočne včas - na ukazovateli píšu „Nástup/boarding“ - môžem sa pohodlne usadiť na vyhradené miesto.

Všetko je v úplnom poriadku. Slečna hosteska je príjemne naladená a iná, nepomerne plnoštihlejšia na môj vkus, prechádza popri mne na sedadlo vpredu. Možno by si mala zaplatiť obidve.

Len žiadne predsudky!

V tomto čase a v tento pracovný deň necestujú žiadni Rómovia. Odľahlo mi. Nikto sa ešte nestihol opiť a ani zvyšková hladina alkoholu v krvi zatiaľ u nikoho neprekročila dobrú mieru. A v inej krajine je akési promile povolené.

Ak sa s napätím pozeráte, kto bude váš budúci sused, je zle. Takto sa ďalej nedostaneme. Prebiehajú mi hlavou strašidelné predstavy o deväťhodinovej ceste s futbalovým fanatikom a nešportovo prepoteným majstrom murárskej lyžice.

Staršia, dobre oblečená dáma s nezvyklou paličkou v slušivom koženom kabáte má tvrdé, ostré oči a odmietavý výraz.

Že by som bol ja predmetom niečieho predsudku? Nie, nie, trikrát nie! Neexistuje! Ja slušný, normálny, priemerný človek? Ona sa mýli!

A ešte - nijaké staré bolesti, minulé krivdy. Nijaké zovšeobecňovanie. Všetko sa už vyriešilo, život ide ďalej.

Ťažko umiestniť paličku do boxu nad hlavami, ale pani robí i túto činnosť celkom suverénne, postojom naznačujúc, že nepotrebuje pomoc. Len čo si zasadne do sedadla, držím na kolenách otvorenú knihu a rozsvietené svetlo. Nerušiť! Mal som si z hotela požičať visačku, však viete, ktorú, „Don't disturb!“

Autobus hladko opúšťa pražské prístavisko a načas vyráža na dlhú plavbu.

„Dúfam, že cesta bude lepšia ako minule. Naposledy bola totiž otrasná. Strašná a otrasná. Samé kolóny, sneh, poľadovica, meškanie. Tri hodiny sme meškali, a to som šla týmto spojom, s touto spoločnosťou, po prvýkrát,“ zdôrazňuje zvučným hlasom táto dáma. Jemne, milo, so zreteľným ruským prízvukom.

Chápete, že taká kombinácia môže rozbiť všetky vaše zásady?

Odpovedám neslušne na pol úst, že predsa spoločnosť, s ktorou cestujeme, je výborná. Veď nám zadarmo ponúknu kávu aj možnosť vybrať si noviny a sú tu aj filmy a slúchadlá a WC a ja som bol zatiaľ väčšinou spokojný. Pravda, odporujem len nesmelo. Pani nesúhlasí. „Ani hosteska nebola veľmi príjemná,“ dodáva.

Obľial ma studený pot. Doteraz som zriedka po ceste pozeral filmy, ale teraz by som si hádam radšej pozrel akýkoľvek hororový brak, len aby som nemusel počúvať túto babizňu. Praha nie je zahltená autami a hladko pokračujeme ďalej. Na cestu sme si vybrali nezasneženú, nezamrznutú autostrádu, v čase medzi sviatkami, keď veľa ľudí ostalo na predĺženom víkend. Čas, cesta a krajina ubiehajú.

Som komunikatívny, ako sa hovorí moderne. V hovorovej češtine „ukecany“, v spisovnej slovenčine „utáraný“. A preto sa starou dámmou - mimochodom, s kultivovaným prejavom - dám navadiť na rozhovor. Človek v mojom veku má už predsa zásobu historiek zo života. Napriek tomu si ani v tomto momente, pár hodín po tej udalosti, nespomínam, ako k tomu došlo.

„Vysoká škola? Študovali ste poľnohospodárstvo? Inžinier? Neuveriteľné!“

„Á, teraz mi to došlo! Vy ste ma pred tridsiatimi siedmimi rokmi ako študenta uchvacovali opisom izraelskej kravičky, ktorá dojí dvanásť tisíc litrov mlieka ročne. Úžasná kravička! To vemenom, tá postava, konštitúcia! A my sme mali tento predmet len okrajovo, jeden semester, aby aj burinári (rozumej: agrónómovia) vedeli, komu dávame žrať a že mlieko nie je len liek po opici... Vy ste Zina Kuzina!“

Hovorili sme o nej v škole, že má oči ako tá krava. Dnes sa musím poopraviť. Oči má čisté, jasné, nefalošné, odvážne. Prebojovala sa životom od Tuly, kde pomáhala starým rodičom viazať snopy žita, cez skúšku, na základe ktorej by ju boli prijali na medicínu, cez zootechniku až k vedeniu katedry. S humánnymi názormi; ateistka sympatizujúca s náboženstvom, s vlastnou hlavou i za socializmu, po ktorej vraj často dostala, obdivujúc západné profesionálne vzory.

Debata sa rozpriadla a autobus sa ponára z tmy do svetla, ale bez zreteľných význačných bodov. Vôbec nevieme, kde práve sme. Vynáram sa z tmy a nesmelo vyzerám nejaký zachytý bod. Koče boli určite lepšie. Možno by sme už v tej chvíli stáli pri hostinci s nejakými dobrými nápojmi. Vozidlo s vlastnou toaletou necháva za sebou pahorky Vysočiny a zastavuje sa len na chvíľku.

S hrôzou si uvedomujem pocit Rusa, ktorý sa cítil Slovákom, počas „internacionálnej pomoci“ v roku 1968. A prečo sa na ňu pozerajú všetci tak vyčítavo a nekamarátsky?

Noríme sa do profesionálnych i osobných problémov. Má deti i vnúčence v Prahe a rozhoduje sa, kde v 82. roku života strávi ďalšie dni. Nehovorí o posledných. Toľko energie v takom vysokom veku ma fascinuje. Už dávno zakúšam príjemný pocit, že človek môže byť tvorivý, zvedavý a mladý i v neskoršej starobe. Optimizmus, samozrejme umiernený.

Každá téma bola zaujímavá. Nebudem však písať z toho román. Možno bola zaujímavá len pre nás dvoch, ale cesta pri nej ušla krásne a rýchlo.

Obaja si zrejme uvedomujeme, čo sme si navzájom odovzdali. Ako sme si pekne pocestovali.

„Ďakujem vám veľmi pekne,“ opakujeme si navzájom. Určite sme úplne rôzni, priznajme si. Povahou, pribojnosťou, vekom, názormi. A nebudaj aj národnosťou.

Nie však v tejto chvíli.

.....
 ■ *Autor pochádza od Lučenca, žije v Prahe. Písanie kratších literárnych útvarov je jeho koníčkom*

Ilustračná snímka: Jozef Gárik ml.

program Klubu slovenskej kultúry na marec – apríl 2010

Správy a oznamy

Upozornenie! Väčšina programov Klubu slovenskej kultúry sa koná v priestoroch Domu národnostných menšín vo Vocolovej 602/3, Praha 2 (v blízkosti zástavky metra C – I. P. Pavlova, ale aj v blízkosti zástavky metra A – Náměstí Míru). Funguje tu aj knižnica slovenskej literatúry. Návštevné hodiny v priestoroch DNM sú po telefonickú, resp. mailovú dohodu s PhDr. Helenou Noskovou, CSc. (+420 603 824 370; noskova@usd.cas.cz) a s PhDr. Radovanom Čaplovičom (+420 724 025 170; rcaplovic@gmail.com).

Členský príspevok na rok 2010 zostáva nezmenený: 100 Kč pre študentov a dôchodcov, 200 Kč pre ostatných členov. Príspevok budete môcť uhradiť aj v hotovosti v priestoroch Domu národnostných menšín vo Vocolovej 602/3, Praha 2, najlepšie po telefonickú dohodu. Platíť môžete tiež prevodom na náš účet v Komerčnej banke, Spálená 51, Praha 1, č. účtu: 34834-011/0100.

Ďakujeme všetkým, ktorí už zaplatili a osobitné poďakovanie patrí Vám, ktorí ste uhradili vyššiu čiastku, ako je stanovený členský príspevok.

Tešíme sa na stretnutia s Vami na klubových programoch.

Rada Klubu slovenskej kultúry

Rada KSK si dovoľuje požiadať členov KSK, ktorí majú záujem byť nápomocní Klubu slovenskej kultúry v odborných záležitostiach, nech nám dajú vedieť – telefonicky na telefónne číslo Klubu slovenskej kultúry, resp. osobne v dohodnutých hodinách. Vopred ďakujeme.

Zo života KSK

Ako uvádzame na druhej strane obálky, 8. apríla 2010 sa v pražskom Dome národnostných menšín uskutoční riadne Valné zhromaždenie Klubu slovenskej kultúry. Na programe bude správa o činnosti organizácie za posledné obdobie, ako aj voľby nových orgánov KSK. Predpokladá sa podrobná diskusia o ďalšom zameraní činnosti našej organizácie, pričom do diskusie sa môžete zapojiť všetci členovia, či už písomne vopred alebo osobne na valnom zhromaždení. Príďte a využite možnosť aktívne sa podieľať na činnosti klubu v ďalšom období.

13. februára 2010 sa v Slovanskom dome uskutočnil 41. ročník Slovenského plesu. Podrobnejšie o ňom píšeme v osobitnej Plesovej prílohe dnešného čísla. Nerodil sa ľahko ani jednoducho, ale vynaložené úsilie organizátorov nakoniec prinieslo ovocie.

Programová ponuka

marec – apríl v čase 17.00 – 18.30

Zasadacia miestnosť
Dom národnostných menšín
Vocolova 3, Praha 2

BEZPLATNÁ PRÁVNÁ PORADŇA v otázkach bytovej problematiky a privatizácie bytového fondu (v oblasti prevodov bytov do vlastníctva)

Raz do mesiaca ju po telefonickú dohodu poskytuje členka KSK – JUDr. Marta Očovská pre členov KSK. Prineste si so sebou doklady týkajúce sa vašej problematiky.

Pre veľký záujem vás prosíme, aby ste sa objednávali dopredu na telefónne číslo KSK, t. j. 221 419 822 alebo 724 025 170.

Štvrtok 18. 2. – Nedeľa 14. 3.

Zámok Bruntál
Múzeum v Bruntále
Zámecké náměstí 7, Bruntál

PRÍBEH DETÍ VETRA

Výstava Slovenského národného múzea v Martine „Príbeh detí vetra“, ktorú pripravili Múzeum v Bruntále, DOMUS SM v ČR a SLOVENSKO-ČESKÁ SPOLEČNOST. Otvorené denne (okrem pondelka) v čase: 9.00 – 16.00.

Štvrtok 11. 3., o 17.00

Městská knihovna Most
Moskevská 12, Most
SLOVENSKÉ CESTY KU SLOBODE DOMINIKA TATARKU
Vernisáž výstavy SNLM SNK v Martine
Úvodné slovo o osobnosti slovenského spisovateľa Dominika Tatarku prednesie

predsedníčka KSK a DOMUS SM v ČR PhDr. Helena Nosková, CSc. Pripravili Mestská knižnica Most, DOMUS SM v ČR, SČS a KSK v spolupráci s SNLM SNK. Výstava potrvá do 30. 3. 2010.

Pondelok 15. 3. o 15.00

Penzion Na Sadech, Slaný
IVAN KRASKO A SLÁNSKO

Vernisáž výstavy SNLM SNK v Martine, spojená s prednáškou Heleny Noskovej o živote a básnickej tvorbe Ivana Kraska na prelome 19. a 20. storočia. Pripravili Vlastivedné múzeum v Slanom, DOMUS SM v ČR, KSK a SČS. Výstava potrvá do 28. 3. 2010.

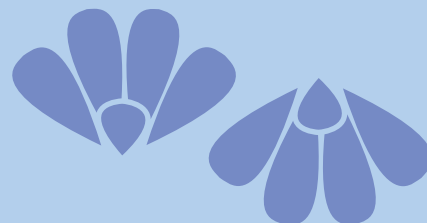
Bližšie informácie o niektorých programoch sa dozviete aj na internetových stránkach – www.klubsk.net

Väčšina programov je financovaná MK ČR v rámci dotácií pridelených na rok 2010. Niektoré z programov sú pripravené s finančným príspevom hl. m. Praha, MŠMT ČR, ÚSZZ a prípadne sponzorov.

Adresa:

Klub slovenskej kultúry
Dom národnostných menšín, Vocolova 602/3, 120 00 Praha 2
Tel.: 221 419 822; Fax: 221 419 839
Tel./Fax: 224 215 085; Mobil: 724 025 170
e-mail: klubsk@gmail.com

www.klubsk.net

Program Slovenského inštitútu v Prahe na marec a čiastočne aj apríl 2010

8. 3. o 19.30

Sála Českej národnej banky, Senovážne nám.
31, Praha 1

KONCERT

Slávnostné otvorenie 10. sezóny orchestra
Berg

Program:

Bernd Franke: Open doors; Anatolijus Šenderov: ...ad astra a víťazné skladby súťaže Nuberg 09

Účinkujú:

Martin Chovanec – bandoneón, Jana Bezpalcová – akordeón a orchester

Diriguje: Peter Vrábel

Vstupenky: 250Kč, resp. 150Kč na adrese
www.webticket.cz

Pripravil orchester Berg v spolupráci s Českou národní bankou, Slovenským inštitútom a s bratislavským Hudobným centrom.

10. – 18. 3.

JEDEN SVET 2010

12. ročník medzinárodného festivalu dokumentárnych filmov o ľudských právach

Slovensko na festivale zastupujú filmy:

Hranica – réžia Jaroslav Vojtek, produkcia: LEON

Afgánske ženy za volantom – réžia Sahraa Karimi, produkcia Ján Oparty, ALEF JO Filmštúdio

Festivalové filmy sa hrajú v kine Atlas, Sokolovská 1, Praha 8 a kine Evald, Národní 28, Praha 1

www.jedensvet.cz

17. 3. o 20.00

Café Teatr Černá Labuť, Na Poříčí 25, Praha 1

Stanislav Šteпка:

SLOVENSKOČESKÉ TANGO*2009

Hra na city alebo o citovom živote futbalového rozhodcu.

Retro-komédia so spevom a tancom po tridsiatich rokoch.

Hrajú: Zuzana Krónerová, Miroslav Zavičar, Miluše Hradská a Eva Reitererová

Réžia: Ivan Balada

do 23. 3.

Galéria Slovenského inštitútu

LUBO GUMAN: SÚKROMNÁ ANATÓMIA

Kresba, maľba, grafika. Kurátor výstavy: Martin Knut.

25. 3.

Galéria Slovenského inštitútu

NAVZDORY ČASU A LUDOM

Alfred Piffli (1907-1972)

Výstava približuje rozsiahlu a mimoriadne rozmanitú činnosť architekta a prvého dekana Fakulty architektúry a pozemného staviteľstva SVŠT v Bratislave.

Kurátorky výstavy: Magdaléna Kvasnicová a Jana Pohaničová

Výstava potrvá do 30. apríla 2010.

25. 3. – 2. 4.

Kino „Village Cinema Anděl“, Radlická 3179/1E, Praha 5

FEBIOFEST – XVII. medzinárodná prehliadka filmu, televízie a videa

28. 3.

Slovenská nedela v kine osobností:

Pocta Martinovi Hubovi

Tri sezóny v pekle – réžia T. Mašín

Svedok zomierajúceho času – réžia M. Luther

Obsluhoval som anglického kráľa – réžia J. Menzel

Pripravil: Febiofest Praha a Slovenský filmový ústav Bratislava s podporou Slovenského inštitútu

www.febiofest.cz

29. 3. o 20.00

Café Teatr Černá Labuť, Na Poříčí 25, Praha 1

Alexej Gelman:

ZHASNITE LAMPIÓNŮ

Obyčajná lavička v parku ako svedok stretnutia dvoch mladých ľudí.

Hrajú: Tatiana Vilhelmová a Marián Miezga

Úprava a réžia: Peter Serge Butko

9. a 10. 4. o 21.30

Džezový a bluesový klub Ungelt, Týn 2/640, Praha 1

SILVIA JOSIFOSKA & BAND

Koncert populárnej slovenskej speváčky a jej kapely v zložení: Ondrej Krajňák - klavír, Štefan Pišta Bartus - kontrabas, Otto Hejnic - bicie nástroje, Martin Ďurdina - trubka.

Informácie o vstupenkách na tel. číslo 224 895 787, 608 324 794 alebo prostredníctvom e-mailu: info@jazzungelt.cz

www.jazzungelt.cz

14. 4. o 18.00

Slovenský inštitút

JANA BEŇOVÁ:

Plán odprevádzania (Café Hyena)

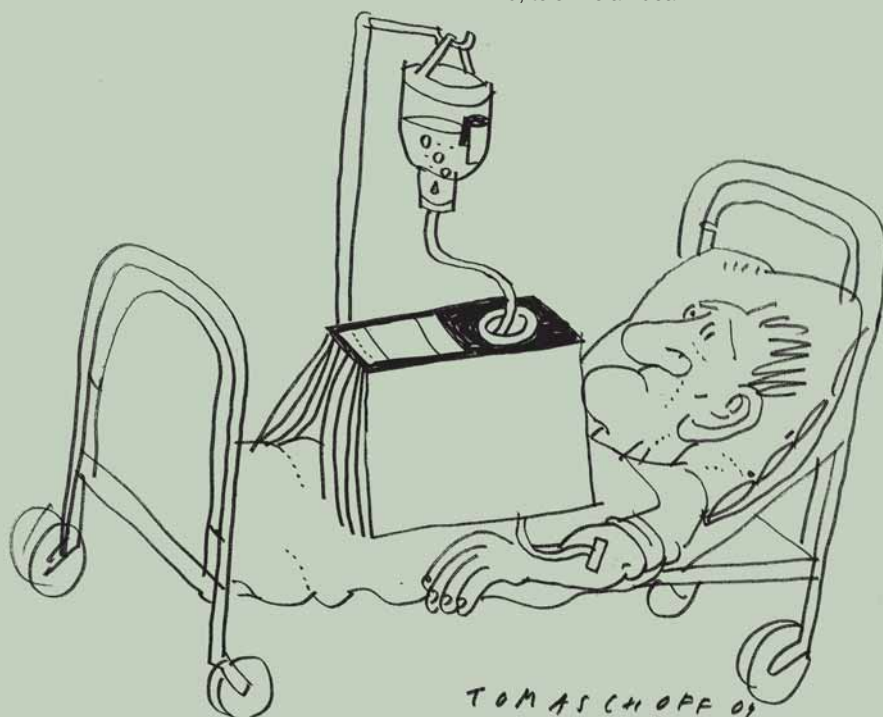
Uvedenie českého prekladu románu slovenskej autorky, ktorý vychádza v pražskom nakladateľstve Paseka.

Ťažiskom románu je bratislavská Petržalka. Román vypovedá o vzťahoch dvoch párov mladých ľudí, ktorí sa schádzajú v kaviarni Hyena; o ich zážitkoch, myšlienkach, láske a snoch. Realita a fikcia sú rovnako dôležité. Autorka bude osobne prítomná.

Ak nie je uvedené inak, programy sa konajú v Slovenskom inštitúte, Jiřská 16, Praha 1. Vstup voľný.

Upozornenie: zmena programu, termínov a času vyhradená!

www.slovakemb.cz/SI

Pod'akovanie

41. SLOVENSKÝ PLES V PRAZE

Usporiadatelia 41. ročníka Slovenského plesu, ktorý sa uskutočnil 13. februára v pražskom Slovanskom dome, ďakujú touto cestou všetkým sponzorom a obetavým spolupracovníkom, bez ktorých pomoci, príspevkov a darov by sa táto tradičná spoločenská akcia Klubu slovenskej kultúry neuskutočnila.

Organizátorom výrazne pomohli – aj tým, že od samého začiatku pevne verili v úspech podujatia.

Pre press>Press>Lettershop>Distribuce

www.cprint.cz | www.cprint.sk | sales@cprint.cz

tlačiareň pre Česko a Slovensko